

Nuorten päihdekulttuuri Jyväskylässä

Mari Koljonen

Opinnäytetyö
Elokuu 2014

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys-, ja liikunta-ala

Tekijä(t) KOLJONEN, Mari	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 15.08.2014
	Sivumäärä 76	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi NUORTEN PÄIHDEKULTTUURI JYVÄSKYLÄSSÄ		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KETOLA, Tuija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella millainen nuorten päihdekulttuuri Jyväskylässä on nykypäivänä. Tutkimustehtävänä oli selvittää miten, missä, milloin, miksi ja mitä päihteitä nuoret käyttävät. Lisäksi opinnäytetyössä tarkasteltiin nuorten päihteiden käyttöä aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella. Opinnäytetyö on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Aineisto kerättiin informoituna lomakekyselynä. Tutkimuksen kohdejoukkona olivat nuoret, jotka viettävät aikaansa nuorisotiloilla. Perusjoukkona toimi siis kaikki nuorisotiloilla käyvät nuoret. Otanta muodostui 40 nuoresta, jotka olivat iältään 14-22 –vuotiaita. Tutkimukseen osallistui 27 poikaa ja 13 tyttöä. Tutkimuksen tulokset analysoitiin IBM SPSS Statistics –ohjelmaa käyttäen. Kyselyn tulokset osoittavat, että suurin osa nuorisotiloilla käyvistä nuorista polttaa tupakkaa ja juo alkoholia. Lisäksi nuuskan käyttö on lisääntynyt alaikäisten keskuudessa. Huumausaineista kannabista oli kokeillut tai käyttänyt lähes puolet tutkimukseen osallistuneista nuorista. Päihteet hankittiin useimmiten kavereiden kautta tai tuntemattomilta aikuisilta. Suurin osa nuorista käyttää päihteitä rentoutuakseen.		
Avainsanat (asiasanat)		
Nuoruus, päihteet, päihdekulttuuri		
Muut tiedot		

Author(s) KOLJONEN, Mari	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 15.08.2014
	Pages 76	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title The intoxicant culture among the youth in Jyväskylä		
Degree Programme Social Services		
Tutor(s) KETOLA, Tuija		
Assigned by		
Abstract The purpose of this thesis was to examine the nature of the intoxicant culture among the youth in Jyväskylä today. The research task was to study how, where, why, and which intoxicants the young people were using. The thesis also examined the phenomenon based on earlier researches. The thesis was a quantitative research. The data was collected by using an informed questionnaire. The target group of this study were the young people who spent their time at the youth center of Jyväskylä. 40 youngsters of whom 27 were boys and 13 were girls participated in this study. They were aged between 14 and 22. The data was analyzed by using IBM SPSS Statistic software. The results showed that most of the youth used alcohol and smoked cigarettes. Moreover, the use of snuff had increased among the under aged. Almost half of the respondents had experimented or used cannabis. Intoxicants were purchased mostly from friends or from an unknown adult. The main reason for the youngsters' use of intoxicants was relaxation.		
Keywords Youth, intoxicant, culture of intoxication		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 Johdanto	3
2 Nuoruus ja päihteet.....	4
2.1 Nuoruuden historia.....	4
2.2 Nuoruus ikävaiheena	6
2.3 Nuoruuden kehitystehtävät, kriisit ja muutokset	7
2.3 Nuoruus lainsäädännön näkökulmasta	9
2.4 Nuori ja päihteet	10
3 Päihdekulttuuri	11
3.1 Päihteet.....	11
3.1.1 Tupakka.....	12
3.1.2 Alkoholi	13
3.1.3 Kannabis ja muut huumausaineet	14
3.1.4 Lääkkeiden käyttö päihtymistarkoitukseen	16
3.2 Kulttuuri	17
3.3 Päihdekulttuuri	18
4 Aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia	24
5 Kyselyn toteuttaminen	28
5.1 Kyselyn lähtökohdat.....	29
5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys.....	30
5.3 Kyselyn kohderyhmä ja aineiston keruu	31
5.4 Aineiston analysointi.....	36
5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	38
6 Tutkimustulokset.....	42
6.1 Haastateltavien taustatiedot	42
6.2 Tupakka.....	43
6.3 Nuuska	45
6.4 Alkoholi	47
6.5 Lääkkeet	48
6.6 Huumeet	48
7 Johtopäätökset ja pohdinta	51
7.1 Tutkimustulosten tarkastelua	51
7.2 Tutkimuksen toteutuksen tarkastelua	56

LÄHTEET	60
LIITTEET	65
Liite 1. Kyselylomake.....	65
Liite 2. Kotiin vietävä tiedote	69
Liite 3. Kyselyn tulokset taulukkomuodossa.....	70

KUVIOT

Kuvio 1. Vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma (n= 40).....	43
Kuvio 2. Miksi poltat tupakkaa? (n=40)	45
Kuvio 3. Nuuskan käyttö. (n=40)	46
Kuvio 4. Nuorten huumeiden käyttö. (n=38)	49
Kuvio 5. Mielenpide huumeiden hankinnan helppoudesta Jyväskylässä. (n=38).....	51

TAULUKOT

Taulukko 1. Nuorten tupakointi sukupuolittain (n= 40).....	44
Taulukko 2. Nuorten alkoholin käyttö sukupuolittain (n=40)	47

1 Johdanto

Nuorten päihteiden käytöstä löytyy paljon tutkimuksia. Kouluterveyskysely ja Eurooppalainen koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä ovat tutkineet nuorten päihteiden käyttöä jo lähes 20 vuotta ja Nuorten terveystapatutkimus lähes 40 vuotta. Näiden tutkimusten mukaan viimeisen kymmenen vuoden aikana tupakointi ja humalajuominen ovat vähentyneet. Lisäksi yhä useampi nuori valitsee kokonaan raittiuden. (Raitasalo ym. 2012, 15; Kinnunen ym. 2013, 3; Tulokset 2014.)

Ennen se oli kaljaa ja viinaa, ehkä tytöillä vähän enemmän sekakäyttöä. Nykyisin kirjo on laajempi. Huumeet ja lääkkeet ovat näkyvämpiä ja niitä on helpompi hankkia.

Lainaus on lehtiartikkelista Synkkiksen vastaava nuorisonohjaaja Seppo Pohjolainen: ”Yhä nuoremmat kaupungilla yömyöhään”. Artikkelissa Pohjonen painottaa, että kaikki alaikäiset eivät hukuta murheitaan tai energiaansa päihteisiin, vaan suuri osa nuorista on selvin päin. Pohjonen toteaa myös, että päihteiden käytön määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia, ainoastaan käytettävät päihteet ovat muuttuneet. Lisäksi nuoret ovat siirtyneet keskustasta muille asuinalueille ja kotibileisiin, joista on nykyään helppo tiedottaa matkapuhelinten ja sosiaalisen median kautta. (Sydänmaanlakka 2014, 3.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen on nuorten päihdekulttuuri nykypäivänä Jyväskylässä. Opinnäytetyössä etsittiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin; mitä päihteitä nuoret käyttävät, miten he käyttävät päihteitä, missä he käyttävät päihteitä, miksi he käyttävät päihteitä ja milloin he käyttävät päihteitä. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä jyväskyläläisen Tarjontatyöryhmän kanssa, joka muun muassa pyrkii ehkäisemään alkoholihaittoja paikallisesti.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin informoidulla kyselyllä. Tutkimuksen kohdejoukkona olivat nuorisotiloilla käyvät nuoret. Kysely toteutettiin neljässä Jyväskyläläisessä nuorisotilassa ja tutkimukseen osallistui 40 nuorta.

Opinnäytetyö antaa kuvan nuorten päihteiden käytöstä, päihteiden hankinnasta sekä siitä, miksi päihteitä käytetään. Tehtyä tutkimusta täydentävät aiemmin tehdyt tutkimukset, joista selviää muun muassa missä, milloin ja miten päihteitä käytetään. Opinnäytetyön avulla jyväskyläläinen Tarjontatyöryhmä voi kohdentaa toimiaan paremmin, erityisesti nuorten osalta. Lisäksi opinnäytetyö voi antaa erilaista näkökulmaa nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille.

2 Nuoruus ja päihteet

2.1 Nuoruuden historia

Nuoruus on melko uusi käsite ja se on mielletty vahvasti länsimaalaiseksi käsitteeksi. Suomessa murrosiän käsitettä käytettiin 1900-luvun alkupuolella lähinnä psykologisessa ammatillisessa kirjallisuudessa. Vielä 1960-luvullakaan murrosikä ei ollut keskeinen käsite nuoria koskevissa tutkimuksissa ja ammattikirjallisuudessa. Vasta 1970-luvulle tultaessa murrosikä ja nuoruus käsitteinä yleistyivät. Tätä on selitetty muun muassa sillä, että 1960-1970-luvuilla suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtui sosiaalisen murroksen myötä paljon; maalta muutettiin asutuskeskuksiin, tehtaat työpaikkoina yleistyivät, koulutusjaksot pitenivät, syntyi erilaisia ihmisoikeusliikkeitä sekä peruskoulu uudistui tuolloin. (Aapola 2003, 94–96.)

On sanottu, että Jean-Jacques Rousseau keksi nuoruuden. Tämä väite ei pidä paikkaansa, sillä nuoruus itsessään oli olemassa ja havaittavissa, mutta vasta Rousseau toi tietoisuuteen ihmisille ominaisen ja haastavan tilanteen, joka syntyy, kun lapsi omaksuu aikuisen moraaliset velvollisuudet sekä seksuaaliset halut. (Kaplan 1986, 51.) Murrosiän keksijänä puolestaan pidetään kasvatustieteilijä ja psykologi George Stanley Hallia. Hall vakiinnutti murrosiän käsitteen kehityspsykologisiin keskusteluihin. (Aapola 2003, 88.) Lisäksi Hall on henkilö, joka esitti ensimmäisen kerran yleisölle ajatuksen, että nuoruus on toinen syntymä (Kaplan 1986, 71). Hallin on tiedetty ottaneen vaikutteita filosofi Jean-Jacques Rousseau'n kasvatustutkielmasta *Emelie*, mutta hänen näkemyksiin on vaikuttanut myös vahvasti rekapitulaatioteoria, jossa ihmisyyksien kehitys rinnastettiin yhteiskuntamuotojen historiaan. Toisin sanoen ihmisen oletettiin murrosiässä käyvän läpi samat vaiheet kuin ihmiskunta historiallisessa evoluutiossa. (Aapola 2003, 88.)

Hallin mukaan puberteettiin liittyivät vahvasti fysiologisiin muutoksiin, erityisesti sukupuolen kypsymiseen liittyvät seksuaaliset tunteet ja ajatukset. Hall ei yksin pohjannut teoriaansa biologisiin muutoksiin ja evoluutioon, vaan hän liitti kulttuurin ja historiallisen aikakauden merkityksen murrosiän kehitykseen. Sisäänpäin kääntyneisyys, unelmointi, itsetietoisuuden lisääntyminen, impulsiivisuus, hulluttelu, hyväksynnän tavoittelu, muiden matkiminen sekä oman yksilöllisyyden korostaminen olivat Hallin mukaan olennainen osa nuoruutta. (Aapola 2003, 88–89.)

Hallin kanssa paljon samoja yhtymäkohtia oli Aksel Rafael Rosenqvistilla, jonka teos *Murrosikä ja kasvatus* julkaistiin 1900-luvun alkupuolella. Rosenqvist korosti niin ikään psyykkisen, moraalisen ja fysiologisen kehityksen merkitystä. Myös Rosenqvist oli Hallin tapaan sitä mieltä, että puberteetti etenee ja vaikuttaa eritavoin tyttöihin ja poikiin. Rosenqvistin teorian mukaan poikien kehitys edistyy silloin, kun tyttöjen kehitys seisahtuu ja päinvastoin.

Rosenqvistin mukaan puberteetti ajoittui ”lauhkeaan vyöhykkeeseen” eli toisin sanoen puberteetti oli tytöillä 13–15 ikäisenä ja pojilla 15–17 vuoden ikäisinä. Puberteetin oletettiin päättyvän 20 ikävuoden jälkeen. (Aapola 2003, 90–94.)

Vielä nykyäänkin fyysis-biologiset, psykologiset ja sosiaaliset selitykset ovat vahvasti käytössä määriteltäessä nuoruutta ja murrosikää. Historiasta saakka pysyvää on myös ollut murrosiän määrittäminen ongelmallisena ja haastavana elämän vaiheena. Sukupuolten välisiä eroja käsitellään nykyään enää lähinnä mainittaessa fyysisistä muutoksista. Kuitenkin nykypäivänäkin on vallalla käsitys, jonka mukaan tyttöjen murrosikä alkaa ja loppuu pari vuotta aikaisemmin kuin pojilla. Lisäksi murrosiän alun arvellaan aikaistuvan nykypäivään tultaessa. Nykyään korostetaan lisäksi enemmän nuoruuden kehityksen yhteiskunnallisia sekä sosiaalisia ulottuvuuksia. (Aapola 2003, 100–101.)

2.2 Nuoruus ikävaiheena

Nuoruus on käsitteenä laaja-alainen ja sen merkitys ja pituus on sidottu pitkälti kulttuuriin. Esimerkiksi länsimaissa korostetaan paljon yksilöä, kun taas joissakin kulttuureissa nuoruutta ei ole, vaan lapsi liitetään aikuisten maailmaan siirtymäriittien avulla. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 72.)

Nuoruus on myös historian aikana muovautunut paljon. Vielä keskiajalla lapsia kohdeltiin pieninä aikuisina, mutta 1800-luvulla nuoriso alkoi vakiintua omaksi väestöryhmäkseen. (Mäki-Kulmala 1989, 8-9.) On vaikea määrittää ikävuosia milloin nuoruus alkaa ja milloin se loppuu. Kasvatusfilosofi Jean Jacques Rousseauin mukaan nuoruus ajoittuu ikävuosiin 15–20, koska silloin tunteet kypsyvät, ihminen aikuistuu ja saavuttaa sukukypsyyden (Puuronen 2006, 52).

Nuoruus on kasvun ja kehityksen aikaa, johon vaikuttavat nuoren oma aktiivisuus, perimä ja ympäristö. Nuoren omat sekä ympäristön luomat tavoitteet muodostavat yhdessä kehityshaasteita nuorelle. Nuoruuden aikana on tärkeää, että nuorta kuunnellaan, hän saa osakseen rakkautta, turvaa, ymmärrystä sekä hellyyttä. Kaikesta huolimatta nuoruuden tavoitteena on nuoren itsenäistyminen ja irrottautuminen kasvuympäristöstään. Tämä ei käy helposti, vaan prosessi on täynnä haastavaa tasapainoilua vapauden, vastuun ja turvallisten rajojen välillä. Muuttuvan kehon sekä siitä johtuvan epävarmuuden tueksi nuori tarvitsee aikuisen tukea ja turvaa. Lisäksi nuoren omat ihmissuhteet eli kaveripiirit ovat erittäin tärkeässä asemassa nuoren kehityksen kannalta. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2003, 15–17.)

Nuoruus voidaan jakaa kolmeen eri ikävaiheeseen; varhaisnuoruus (noin 11–14 v.), keskinuoruus (noin 15–18 v.) sekä myöhäisnuoruus (noin 19–25 v.). Tästä jaottelusta huolimatta nuoruutta on vaikea määrittellä tarkkaan mihinkään tiettyyn ikään, vaan jokainen nuori kehittyy yksilöllisesti. Yleisesti katsoen nuoruus alkaa fyysisistä muutoksista, eli puberteetista. Nuoruuden loppumisen määrittäminen on paljon hankalampaa. (Aaltonen ym. 2003, 18.) Varsinkin länsimaissa myöhäisnuoruus jatkuu entistä pidempään. Tähän on monta syytä, esimerkiksi pidentynyt opiskeluaika, myöhemmin saavutettu taloudellinen itsenäisyys, fyysisen kehityksen aikaistuminen sekä joidenkin populaarikulttuurien muotojen tulo. (Aapola & Kaarninen 2003, 12, 17.)

2.3 Nuoruuden kehitystehtävät, kriisit ja muutokset

Havighurst määrittää nuoren kehitystehtäviksi muun muassa emotionaalisen itsenäisyyden saavuttamisen vanhemmista sekä avioliittoon, perhe-elämään sekä työelämään valmistautumisen. Todellisuudessa nuori kuitenkin määrittää itse itselleen tavoitteita, jotka luovat kehityshaasteita. Tällaisia kehityshaasteita voivat olla muun muassa muuttuvan kehon hyväksyminen, uusien

ystävyyssuhteiden luominen, seurustelumallien ja -taitojen harjoittelu sekä oman elämän tarkoituksen etsiminen. (Aaltonen ym. 2003, 19–23.) Psykologian näkökulmasta nuoruusiän tärkein kehitystehtävä onkin oman identiteetin muodostaminen. Tähän liittyvät erilaiset kehityshaasteet, joita nuoruudessa Havighurstin mukaan ovat oman ruumiin hyväksyntä, hallinta ja käyttö, kypsä suhde molempiin sukupuoliin, oman sukupuolen mukaisen roolin löytäminen, tunne-elämän itsenäisyys suhteessa omiin vanhempiin ja muihin aikuisiin, valmius perheen perustamiseen, oman moraalin ja arvomaailman kehittäminen ja sosiaalisesti vastuullinen toiminta. (Nurmiranta ym. 2011, 76–85.)

Nuoruusikään kuuluu lisäksi erilaisia kriisejä. Varhaisnuoruuden (12–16 v) kriisi on ihmissuhdekriisi, nuoruuden keskivaiheen (16–19 v) kriisi on identiteettikriisi ja myöhäisnuoruus (19–25 v) on ideologisen kriisin aikaa. Myös nuoren ajattelu muuttuu nuoruuden aikana, vaikkakin nuoren maailmankuva keskittyy vielä vahvasti oman itsen ympärille. Nuoruuden aikana nuori oppii esimerkiksi ajattelemaan käsitteellisesti ja soveltamaan yleisiä lainalaisuuksia ongelmia ratkottaessa. (Nurmiranta ym. 2011, 76–85.)

Nuoruutta voidaan tarkastella monesta näkökulmasta; fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta. Fyysisestä näkökulmasta tarkasteltuna nuoren keho alkaa muuttua, kun nais- ja mieshormonipitoisuudet alkavat lisääntyä. Murrosikä ja näin ollen fyysiset muutokset, esimerkiksi pituuskasvu, karvoitus ja rintojen kasvu, alkavat keskimäärin 12-vuotiaana. Oman kehon kehittyminen vaikuttaa identiteetin kehitykseen suuresti. (Nurmiranta ym. 2011, 74.) Lisäksi fyysisen kehitykseen liittyy olennaisesti motorinen kehitys. Kognitiivinen kehitys sekä persoonallisuuden kehittyminen ovat olennainen osa psyykkistä kehitystä. Ajattelu, muisti, havaitseminen, oppiminen sekä motivaatio ovat kognitiivista kehitystä. Persoonallisuuden kehittymiseen liittyy vahvasti oman minäkuvan kehittyminen, eli identiteetti. Sosiaaliseen kehitykseen kuuluvat puo-

lestaan vuorovaikutustaidot ja sosiaalisten taitojen kehittyminen. (Aaltonen ym. 2003, 51.) Nuoruudessa nuori alkaa etäännyä vanhemmistaan, mutta samaan aikaan tarvitsee heidän tukeaan paljon. Lisäksi suhteet kavereihin tulevat tärkeämmäksi. Kaverisuhteiden tiiviys ja pysyvyys ovat tärkeitä elementtejä nuoren psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta. (Nurmiranta ym. 2011, 85–88.)

2.3 Nuoruus lainsäädännön näkökulmasta

Laki määrittää ihmisen elämää monella tapaa. Esimerkiksi nuorella on paljon lakiin perustuvia oikeuksia, mutta myös velvollisuuksia ja rajoituksia. Yhteiskunnan tasolla nuoren asemaa määrittävät erilaiset kansainväliset sopimukset, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Myöskään lait eivät määrittele nuoruuden alkamista tai päättymistä selkeästi, vaan eri laissa määritellään nuori eri tavoin. Suomen lainsäädännöstä voi löytää paljon erilaisia määritelmiä ja ikärajoja nuorisopoliittisille toimille. Keskeisimmät nuoren asemaa määrittävät lait ovat perusopetuslaki, lastensuojelulaki, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, laki lapsen elatuksesta ja elatusturvasta, isyyslaki, laki nuorista rikoksentekeijöistä sekä laki nuorista työntekijöistä. Näiden lisäksi nuoria koskevia säädöksiä löytyy muun muassa avioliittolaita sekä alkoholi-laista. (Aaltonen ym. 2003, 40–42.)

Esimerkiksi nuorisolaissa nuorilla henkilöillä tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita (L 27.1.2006/72, 2§). Lastensuojelulaki taas määrittää, että lapsi on alle 18-vuotias, kun taas nuori on 18-20-vuotias (L 13.4.2007/417, 6§). Laki nuorista työntekijöistä taas määrittää nuoren työntekijän alle 18-vuotiaaksi (L19.11.1993/998, 1§). Jo näiden lakien perusteella voidaan huomata, ettei yhtenäistä ikärajaa nuoruudelle laissa ole määritetty, vaan velvollisuudet ja oikeudet kasvavat iän myötä.

2.4 Nuori ja päihteet

Nuoruus on riskikäyttäytymisen aikaa. Itseään pyritään ilmaisemaan eri tavoin, joka usein ilmenee riskikäyttäytymisenä. Riskikäyttäytymisellä on myös sosiaalinen merkitys, ilmenemismuotoina esimerkiksi tupakointi ja alkoholin käyttö. Nämä ovat olennainen osa nuorisokulttuuriin sisältyvää elämäntapaa. Franzkowiakin riskikäyttäytymisteorian mukaan nuoren tupakan ja alkoholin kokeilu ja käyttö kuuluvat osana nuoren kehitystehtäviin. On tutkittu, että tupakoinnin kokeileminen houkuttaa eniten 12–16 vuotiaita, alkoholin kokeilu alkaa yleisesti pari vuotta myöhemmin. Tupakointi ja alkoholin käyttö liittyvät vahvasti kavereihin samaistumiseen sekä hyväksynnän hakemiseen yhdenmukaisella riskikäyttäytymisellä. Kokeilujen avulla pyritään usein irrottautumaan perheestä sekä itsenäistymään. Kokeilut tuovat jännitystä elämään ja vievät nuoren uuteen, epätodelliseen maailmaan, joka saattaa hetkellisesti helpottaa vaikeassa elämäntilanteessa ja mielen myllerryksessä. (Aaltonen ym. 2003, 284–286.)

Nuoruus on välivaihe, jossa tasapainotellaan vanhempien kontrollin ja itsekontrollin välimaastossa. Usein siirtyminen itsekontrolliin tapahtuu erilaisissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa yhteyksissä. Varsinkin pohjoismaissa nuorella on paljon vapauksia tehdä itseään koskevia päätöksiä, joilla voi olla kauaskantoisia seurauksia. Ongelmana tässä on se, että usein nuori elää hetkessä, eikä kykene tai halua ajatella päätöksensä seurauksia. Suomessa aikuisilla on vallalla mielikuva, että nuori itsenäistyy varhain ja hän on päätöksiin ja omaan elämään valmis ihminen, eivätkä vanhemmat näin ollen halua puuttua liikaa nuoren tekemiin valintoihin, vaikka se olisi toisinaan välttämätöntä. (Sinkkonen 2010, 209.)

Useiden selvitysten perusteella näyttää, että vanhemmat ostavat usein tupakkaa tai alkoholia lapselleen. Tällaista käyttäytymistä perustellaan monin eri

argumentein, esimerkiksi niin, että ainakin tietää mitä nuori juo. Mikäli vanhemmat ostavat alaikäiselle alkoholia tai tupakkatuotteita, voi nuorella hämärtyä ajatus lakien merkityksestä sekä päihteiden vaarallisuudesta. Syntyy kuva, että mikäli omat vanhemmat hyväksyvät päihteiden käytön, ei siinä voi olla mitään kovin haitallista tai vaarallista. Lisäksi nuorten asenteet päihteiden käytön suhteen ovat muuttuneet sallivammiksi. Alkoholin, niin kuin muidenkin päihteiden käytön kohdalla kodin merkitys on suuri. On tärkeää, että kotona on selvät rajat ja vanhemmat noudattavat lakia ja ikärajoja, eivätkä osta alaikäisille lapsilleen päihteitä. Lisäksi tarvitaan sekä kodin että koulun valistustyötä. Muutostyö alkaa siis vanhemmista ja siirtyy heidän kauttaan nuoriin. (Sinkkonen 2010, 209–226.)

On tutkittu, että mitä aiemmin nuori aloittaa päihteiden käytön, sitä kauaskantoisemmat seuraukset asialla on. Päihteiden käytön kokeilemiseen tai käyttöön on paljon erilaisia syitä, kuten yksilölliset syyt sekä perheestä ja ympäristöstä johtuvat syyt. Nuoren kaveripiiri sekä hyväksynnän ja uusien, voimakkaiden elämysten hakeminen ovat yleisiä syitä kokeilla ja käyttää päihteitä. Tämän lisäksi esimerkiksi nuoren suhde vanhempiin, nuoren itsetunto, käytöshäiriöt ja perimä ovat asioita, jotka voivat johtaa päihteiden kokeiluun ja käyttöön. (Sinkkonen 2010, 210–216.)

3 Päihdekuulttuuri

3.1 Päihteet

Käsitettä päihde käytetään hyvin paljon. On kummallista huomata, ettei juuri missään tutkimuskirjallisuudessa kyseistä käsitettä ole sen enempää avattu tai määritelty tarkemmin, vaan päihteitä määritellään ennemmin hallinnollisesta ja poliittisesta näkökulmasta. Päihdehuoltolaissa (L 17.1.1986/41, 2§) sanotaan,

että päihteellä tarkoitetaan kyseisessä laissa alkoholijuomaa tai muuta päih-
tymistarkoituksessa käytettävää ainetta. Opinnäytetyössäni päihteellä tarkoi-
tan alkoholia, huumaavia aineita, lääkkeiden ja muiden aineiden käyttöä päih-
tymistarkoituksessa. Lisäksi käsittelen opinnäytetyössäni tupakkatuotteita,
vaikka niitä ei usein päihteeksi luokitellakaan.

3.1.1 Tupakka

Aikoja sitten tupakointi yhdistettiin muun muassa maskuliinisuuteen ja itse-
varmuuteen sekä omia teitään kulkeviin miehiin ja tyylikkäisiin naisiin. Tämä
mielikuva on haihtunut jo aikoja sitten, mutta tupakointi näkyy edelleen vah-
vasti arjessamme, vaikka sen haittavaikutuksista on saatu runsaasti tutkimus-
tietoa. Tupakassa on noin 4000 erilaista kemikaalia, joista suurin osa on hai-
taksi terveydelle. Nikotiini on kuitenkin tupakassa pääasiallinen riippuvuutta
aiheuttava aine. (Sinkkonen 2010, 227–229.)

Tupakan polttamisella on lyhytkestoisia ja välittömiä vaikutuksia, mutta
myös pitkäkestoisia terveyshaittoja. Lyhytkestoisia vaikutuksia ovat muun
muassa pulssitason ja verenpaineen nouseminen. Pitkäkestoisista vaikutuksis-
ta tunnetuimpia lienee astma sekä erilaiset sydän- ja verisuonisairaudet.
Nuorten tupakoitsijoiden terveydentila on tupakoimattomia nuoria heikompi.
Heillä esiintyy muun muassa väsymystä, päänsärkyä, yskää sekä rasituksen
yhteydessä ilmenevää hengenahdistusta. Lisäksi mielenterveysongelmat liit-
tyvät kiistattomasti tupakoiviin nuoriin. Syömishäiriöt, masennus, käy-
töshäiriöt sekä huono itsetunto on voitu yhdistää tupakointiin. (Sinkkonen
2010, 227–228.) Tupakan käyttöön ja sen seurauksiin liittyy myös porttiteoria,
josta muun muassa Suomen akatemia on julkaissut tutkimustuloksia vuonna
2011. Tutkimus tukee porttiteoriaa, jonka mukaan tupakointi lisää riskiä aloit-
taa huumeiden, varsinkin kannabiksen, käyttö. (Vähäkylä 2011.)

3.1.2 Alkoholi

Alkoholi on useimmiten se päihde, millä ensimmäisiä kertoja pyritään saamaan ”pää sekaisin”. Suomalaisten nuorten on tutkittu juovan humalahakuisesti. Alkoholi päihteenä on siinä mielessä erikoinen, että nuori kestää alkoholia paremmin kuin aikuinen. Tästä syntyy harhaluulo, että voi juoda miten paljon tahansa, eikä siltikään tule humalaan. Tällainen alkoholin sietokyky voi saada nuoren luulemaan, ettei alkoholilla ole myöskään mitään haittavaikutuksia häneen, vaikka todellisuudessa näin ei ole. Vaikka korkeat promillepitoisuudet eivät näy päällepäin esimerkiksi sammaltavana puheena, on alkoholi silti vaarallista hermosoluille käyttäjän iästä riippumatta. (Sinkkonen 2010, 218–219.)

Monet tutkimukset osoittavat, että humalajuominen nuorilla alkaa usein seitsemännellä luokalla. Mitä aikaisemmin nuori aloittaa humalajuomisen, sitä vaikeampi se on lopettaa. Alkoholin käytöllä on paljon sivuvaikutuksia; usein humalassa tehdään asioita, joita ei normaalisti, ilman päihtymystä, tulisi tehtyä. Alkoholin käyttö yhdistyy usein tapaturmiin ja tappeluihin. Tämän lisäksi sukupuolitaudit tarttuvat usein humalassa oltaessa. Myöskään lasku-humalassa tehdyt itsemurhat eivät ole aivan tavattomia. (Sinkkonen 2010, 218–222.)

Ensimmäisessä vaiheessa alkoholi vapauttaa noradrenaliinia, dopamiinia ja endogeenisiä opioideja, jotka aiheuttavat rentoutuneen ja mielihyvän tunteen. Riippuvuuden kehittymisen kannalta dopamiinit ja endogeeniset opioidit ovat avainasemassa. Alkoholi vaikuttaa siis keskushermostoon, jonka seurauksena se vähentää kykyä hallita käytöstä ja ajattelua, rentouttaa, vähentää estoja ja kohottaa mielialaa. Pitkäkestoisista haitoista onnettomuusalttius on tärkein alkoholin aiheuttama haitta. Tämän lisäksi jatkuva ja runsas alkoholin käyttö voi johtaa moniin sairauksiin, kuten maksakirroosiin ja rasvamaksaan.

Nämä sairaudet kehittyvät pitkään; toisin sanoen nuorena aloitettu alkoholin käyttö voi johtaa sairauksiin vasta monien vuosien päästä. Alkoholin käyttö vaikuttaa myös kognitiivisiin kykyihin, kuten lyhytkestoiseen muistiin, päätöksen tekoon ja oppimiseen. Useimmilla paljon alkoholia käyttävillä nuorilla on lisäksi mielenterveysongelmia, kuten depressiota ja ahdistusta. Aina ei ole helppo määrittää, ovatko mielenterveysongelmat aiheuttaneet alkoholin runsaan käytön, vai toisinpäin. (Sinkkonen 2010, 222–224.)

3.1.3 Kannabis ja muut huumausaineet

Käsittelen opinnäytetyössäni erikseen kannabista, sillä kannabis on koko ajan yleistynyt nuorten keskuudessa. Usein kuulee väitettävän sen olevan vähemmän haitallista kuin alkoholin. Jari Sinkkosen kirjoittaman kirjan Nuoruusikä (2010, 230–232) mukaan kannabista onkin käytetty pitkään rauhoittamaan ja lääkitsemään ihmisiä. Vaikka kannabiksella on monia hyviä vaikutuksia, on sillä myös haittavaikutuksia. Kannabiksesta voi tulla riippuvaiseksi, niin kuin mistä tahansa muusta pähteestä. Sen pitkäaikaisesta käytöstä voi seurata niin psyykkisiä, terveydellisiä kuin sosiaalisiakin haittoja. Kannabiksessa oleva kannabinoidi, tetrahydrokannabinoli, vapauttaa dopamiinia aivojen palkkiojärjestelmässä. Tästä johtuu huumeiden, myös kannabiksen, aiheuttama mielihyvä. Toisin sanoen huumeet niin sanotusti kaappaavat aivojen oman, jo valmiin palkkiojärjestelmän itselleen. Loppujen lopuksi mikään muu kuin huumeet eivät aktivoi tuota mielihyvän tunnetta, vaikka normaalisti mielihyvää tuottaa esimerkiksi hyvän ystävän näkeminen. Tämä johtaa huumeiden jatkuvaan käyttöön, eli riippuvuuteen. (Sinkkonen 2010, 230–232.)

Kannabis rentouttaa ja rauhoittaa sekä kohentaa mielialaa. Lisäksi se vääristää useita aistihavaintoja, kuten ajantajua. Kannabiksen käytön myötä oppiminen ja lyhytkestoinen muisti heikkenevät sekä motorinen koordinaatio heikkenee.

Näiden lisäksi joillakin käyttäjillä ilmenee paniikkikohtauksia, ahdistusta, vainoharhaisuutta ja depressiota. (Sinkkonen 2010, 230–232.)

Muita Suomessa yleisimmin käytettyjä huumausaineita ovat amfetamiini ja sen johdannaiset, opiaatit, kokaiini johdannaisineen sekä LSD. Nämä huumeet vaikuttavat eri tavoin. Amfetamiini piristää ja aiheuttaa seksuaalista nautintoa muistuttavan olotilan. Opiaatit lamaavat keskushermoston, joka aiheuttaa erittäin voimakkaan hyvän olon tunteen. Kokaiini ja sen johdannaiset kiihottavat lyhytaikaisesti keskushermoston ja saavat näin ollen aikaan kiihottuneen ja mahtipontisen olotilan. LSD aiheuttaa usein voimakkaista aistiharhoja sekä voimakasta psyykkistä riippuvuutta aineeseen. LSD:n tiedetään myös aiheuttavan pysyviä mielenterveysongelmia. (Aaltonen ym. 2003, 305–306.)

Huumeiden myötä nuoren käyttäytyminen muuttuu. Usein nuoren mielialat ja käyttäytyminen vaihtelevat suuresti. Alkuvaiheessa huumeiden aiheuttamat muutokset voivat muistuttaa paljon murrosikään itseensä kuuluvia muutoksia, mutta vähitellen nuori passivoituu ja menettää kiinnostuksensa kaikkeen, mikä ennen kiinnosti. Usein myös ulkonäöstä huolehtiminen unohtuu ja kuvaan voi tulla myös univaikeudet sekä mielenterveyshäiriöt. (Mts. 2003, 305.)

Huumeiden käyttö vaikuttaa myös olennaisesti murrosikäisen kehitykseen. Koska huumeidenkäytön fysiologisia muutoksia ovat muun muassa muistinmenetyt, keskittymisvaikeudet, motivaation puute sekä tiedonkäsittelyn vaikeudet, voi koulutuksen hankkiminen osoittautua yllättävän vaikeaksi. Myös muut nuoruudessa hankittavat taidot myöhempää elämää varten saattavat jäädä heikolle tasolle huumeiden käytön seurauksena. Huumeet voivat vaikuttaa myös muihin kehitystehtäviin, kuten perheestä irtautumiseen ja yksilöitymiseen. Tämä on hankalaa jo päihitteettömälle murrosikäiselle, mutta huumeiden käytön myötä nuoret ovat äkkipikaisempia ja eristäytyvämpiä. He

haluavat mahdollisimman paljon lisävapautta ja itsenäisyyttä. Mikäli vanhemmat ovat tietoisia lapsensa huumeidenkäytöstä, vapautta yleensä vähennetään ja rajoja tiukennetaan. Tämän myötä itsenäistyminen voi olla haastavaa. Huumeet vaikuttavat myös myönteisen identiteetin muodostumiseen, sillä päihteiden käytön myötä usein arvosanat laskevat, perhe- ja ystävyys-suhteet kärsivät ja harrastukset unohtuvat. Nuori ei saa enää onnistumisenkokemuksia, joiden kautta voisi rakentaa myönteistä ja positiivista kuvaa itsestään. Myös tukiverkosto voi olla olematon ja nuori kokee, että joutuu selviytymään kaikesta yksin. Nuori voi kokea, että hän ei ole rakkauden ja hyväksynnän arvoinen eikä hän ole tarpeeksi fiksu selvitäkseen koulusta. Huono itsetunto johtaa todennäköisesti tulevaisuudenodotusten laskuun ja elämä voi menettää merkityksensä. (Rogers & Goldstein 2012, 84–90.)

3.1.4 Lääkkeiden käyttö päihtymistarkoitukseen

Lääkkeiden väärinkäyttö tarkoittaa sitä, että lääkkeitä käytetään muuhun, kuin lääkärin määräämään tarkoitukseen. Nuorten lääkkeiden käyttö päihtymistarkoituksessa on yleistynyt paljon. Nuoret käyttävät joko rauhoittavia tai särky- ja unilääkkeitä päihtyäksään. Varsinkin rauhoittavien lääkkeiden käytön seurauksena nuorelle syntyy herkästi riippuvuusongelma. Nuoren saavat usein lääkkeensä kadulta ostamalla tai vanhempiensa lääkekaapista. (Aaltonen ym. 2003, 300.)

Lääkkeiden väärinkäyttö aiheuttaa sammaltavaa puhetta ja silmäterien laajentumista. Nuorelle siis ilmaantuu humalan merkkejä ilman alkoholin hajua. Usein nuoret käyttävät lääkkeitä myös yhdessä alkoholin kanssa. Tällöin niiden yhteisvaikutus voi olla jopa hengenvaarallinen. Sekakäytöksi luokitellaan huumeiden, lääkkeiden ja alkoholin yhteiskäyttö. Tässä vaiheessa ei useinkaan ole enää väliä, mikä aine on, kun sillä vain saa päihtymystilan aikaiseksi. Sekakäytön seurauksena on usein myrkytystila. (Aaltonen ym. 2003, 300.)

3.2 Kulttuuri

Kulttuuri on käsite, joka voidaan määritellä monella eri tavalla. Se, kuinka kulttuuri määritellään, riippuu siitä, mistä näkökulmasta asiaa tarkastelee. On siis hyvä kertoa joko yleisillä termeillä tai kohdentavilla määreillä, mistä näkökulmasta katsoo. Näitä määreitä ovat esimerkiksi primitiivinen, eliitti sekä kansa. Näiden lisäksi kulttuuria voidaan tarkastella antropologian näkökulmasta, jolloin keskitytään yhteisön elämäntapoihin, niin henkisiin, aineellisiin kuin sosiaalsiinkin käytäntöihin. (Knuutila 1996, 10–11.)

Usein sanalla kulttuuri viitataan taiteisiin (Kuunttila 1996, 13). Tämä on kuitenkin vain osa kulttuuria ja kuuluu niin sanottuun hierarkkiseen kulttuurikäsitukseen. Birminghamin koulukunnassa kulttuurilla on tarkoitettu yhteisön tai yhteiskuntaluokan piirissä omaksuttua tapaa elää sekä maailman hahmottamisen ja mielekkääksi kokemisen tapaa. Tämä käsitys on huomattavasti laajempi kuin hierarkkinen kulttuurikäsitys. (Alasuutari 1996, 33.)

Monet asiat ovat kulttuuria. Kulttuuria voi olla sekä näkyvää että näkymätöntä. Näkyvää kulttuuria ovat esimerkiksi talot, kuvat ja vaatteet. Näkyvyys on myös sellaista, mitä voi aisteilla kokea, eli myös mitä voi maistaa tai kuulla. Näin ollen näkyvää kulttuuria ovat myös ruoka ja musiikki. Näkymätöntä kulttuuria on se kaikki, mitä ei näe heti. Se ei ole esineitä tai tavaraa. Näkymätöntä kulttuuria ovat arvot ja arvostukset. Eli toisin sanoen mitä pidetään tärkeänä ja mitä asioista ajatellaan. Nämä asiat ilmenevät puolestaan siinä, kuinka puhumme ja käyttäydymme. Molemmat kulttuurin osat opitaan siinä kulttuurissa, missä elämme lapsena. Kulttuurit ovat erilaisia eri maissa, mutta myös yksilöiden välillä on paljon eroja. Kulttuuri myös muuttuu koko ajan esimerkiksi matkustelun myötä. (Bottas 2009, 18–19.)

Pirkkoliisa Ahponen (2001) on myös määritellyt kulttuurin käsitettä kirjassaan *Kulttuurin pesäpaikka – yhteiskunnallisia lähestymistapoja kulttuuriteoriaan*. Hän kirjoittaa, että kulttuuri on symbolista toimintaa. Tälle symboliselle toiminnalle ominaista on yksilöllinen luovuus. Kulttuurin tuotteita arvostetaan yhteiskunnassa eri tavoin, riippuen siitä, millaisen aseman sijaan tuotteet saavat toimijoiden asemaa perustelevina arvoina. (Ahponen 2001, 14.)

Opinnäytetyössäni kulttuurilla tarkoitan nimenomaan yhteisön, tässä tapauksessa nuorten, elämäntapaa, ajatuksia, asenteita ja arvoja, koskien päihteitä, niiden käyttöä ja päihteettömyyttä. Sovellan opinnäytetyöhöni Birminghamin koulukunnan tapaa käsittää kulttuuri, sillä se soveltuu parhaiten päihteiden käyttöön liittyvään kulttuuriin.

3.3 Päihdekulttuuri

Myös käsitettä päihdekulttuuri on avattu todella vähän eri lähteissä, eikä kattavaa selitystä käsitteelle löytynytäkään. Opinnäytetyössäni tarkoitan käsitteellä päihdekulttuuri sitä, mitä, missä, milloin, miten ja miksi nuoret käyttävät päihteitä. Näitä asioita tulen myös kysymään kyselyssä, joka toteutetaan nuorisotaloilla. Lisäksi on tarkoitus avata hieman nuorten elämäntapaa, arvoja ja asenteita päihteiden näkökulmasta kirjallisuuden avulla.

Miksi nuoret käyttävät päihteitä? Usein kuulee puhuttavan sosiaalisesta paineesta ja ”kaikki logiikasta”. Väitetään siis, että nuoret juovat, koska ajattelevat kaikkien muidenkin nuorten juovan. Monissa tutkimuksissa onkin todettu, että nuorten keskinäinen vuorovaikutus on vahva vaikuttaja ja sitä myöten päihteet ovat avain keskinäiseen yhteyteen. (Jaatinen 2000, 141–142.) Maunun tekemässä tutkimuksessa kuitenkin selviää, että vain harvat nuoret kokevat negatiivista sosiaalista painetta ja usein hauskanpitoon pyritään omasta halusta (Maunu 2012, 148). Monissa tutkimustuloksissa ilmenee, että nimenomaan

hauskanpito on usein nuorten motiivina juoda (Maunu & Simonen 2010, 86–88). Alkoholin käyttö ei kuitenkaan ole pääasia, vaikka se kuuluukin olennaisesti hauskan pitoon. Alkoholia tärkeämpää ovat kaverit, uudet tuttavuudet ja esimerkiksi mahdolliset romanssit, jotka mahdollistuvat alkoholin tuoman rennon ja rohkean olon myötä. (Maunu 2012, 147–148.) Juhlinta alkaa olla osa nuorten arkea. Heidän puheissaan kuuluvat samat ajatukset, kuin aikuisilla. Esimerkiksi usein kuulee puhuttavan perjantaipullosta. Myös nuorten mieliin on juurtunut ajatus, että ilman viinaa ei voi olla hauskaa. Onko nuortenkin elämä jo niin suorituskeskeistä, että he turvautuvat päihteisiin rentoutuakseen? Nuoret sosiaalistuvat ympäröivään päihdekulttuuriin vahvasti. He ottavat mallia lähellä elävistä aikuisilta sekä mediasta ja mainonnasta. (Jaatinen 2000, 143–145.)

Päihteen käyttöön on kuitenkin monia erilaisia syitä. Sosiaalinen näkökulma on vahvasti esillä eri tutkimustuloksissa; nuoret pyrkivät vahvistamaan sosiaalisuutta juomisellaan. Alkoholin juominen yhdistää jo ennestään olemassa olevia kaveriporukoita ja luo intensiivisen yhdessäolon tunteen. Juomalla pyritään luomaan yhteishenkeä kaveriporukan kesken sekä nostattamaan tunnelmaa. Päihtymystila antaa toisaalta myös mahdollisuuden uusien suhteiden luomiseen. Tutkimuksista selviää, että nuoret kokevat juomistilanteet aidoksi yhdessäoloksi, jolloin ei tarvitse vertailla itseään muihin, vaan kaikki ovat tasaveroisia keskenään. (Maunu & Simonen 2010, 86–88.) Ryyppämällä ryhmäksi kirjassa (2012) Maunu tuo esiin myös nyky-yhteiskuntaan liittyviä piirteitä. Toisin kuin ennen, nykyisin jokaisen on luotava omat sosiaaliset suhteet ja löydettävä oma paikkansa omilla valinnoillaan. Alkoholi auttaa nuoria luomaan sosiaalisuutta kulttuurisessa tilanteessa, jossa niitä voi olla muutoin hankala luoda. (Maunu 2012, 148–149.)

Alkoholin koetaan hälventävän yksityisen minän rajoja. Toisin sanoen päihtyneenä on helpompi sopeutua ja uppoutua yhteisiin mielenkiinnon kohteisiin

kuten puheenaiheisiin, peleihin tai vaikka musiikkiin. Myös irrottautuminen yksilöllisestä, suorituskeskeisestä arjesta koetaan tärkeäksi tekijäksi. Irrottautuminen omasta arjesta tarkoittaa rentoutumista ja sitä, että alkoholin juominen on porukan yhteistä aikaa. Vaikka hauskanpito ja yhdessäolo yhdistävät niin naisten kuin miesten juomatapoja ja syitä juoda, on sukupuolten välillä myös eroja. (Maunu & Simonen 2010, 88–89.) Naiset pyrkivät säilyttämään itsekontrollin, juomaan hillitysti, huolehtimaan toisistaan ja näin ollen tiivistävät arkista sosiaalisuuttaan, kun miehet pyrkivät tiivistämään yhteishenkeä rikkomalla arjen rajoja (Pyörälä 1991, 106).

Kuitenkin 2000-luvun tutkimustuloksissa käy ilmi, että miesten uhojuominen on vähentynyt, kun taas naisten juomisessa on näkyvissä arkinormeja ylittäviä piirteitä. Kuitenkin on otettava huomioon, että tulosten erot voivat johtua tutkimusten näkökulman muuttumisesta. Maunu ja Simonen (2010, 89) kirjoittavat, että Jukka Törrönen ja Antti Maunu (2006) ovat tulkinneet juomistapojen sukupuolieroja. He ovat tulleet siihen tulokseen, että naisten ja miesten juomisen taustalla ovat samankaltaiset motiivit ja tilanteet. Eroavaisuuksia löytyy lähinnä siitä, millä tavoin naiset ja miehet kokevat, pohtivat ja kuvaavat omaa juomistaan. Naisille tärkeää ovat juomisen puitteet sekä ryhmä, jossa juodaan, kun taas miehet keskittyvät itse juomiseen. Jaatinen (2000, 146) tuo esiin, että nuoret tytöt ovat päihteiden käytön saralla yhtä kokeneita, kuin pojatkin.

Juomistilanteita on monia erilaisia. Tilanteeseen vaikuttavat ulkoiset puitteet, mutta myös juomista sekä juomistilanteiden etenemistä koskevat odotukset. Juomistilanteet voidaan jakaa ei-humalahakuisiin juomistilanteisiin sekä humalahakuisiin juomistilanteisiin. (Maunu & Simonen 2010, 89.) Juomistilanteisiin liittyy lähes aina juomisen omaehtoista säätelyä. Tarkoituksena on, että kaikki ryhmän jäsenet kykenevät tarttumaan yhteiseen toimintaan sekä toisten aloitteisiin. Se ei onnistu, jos on liian humalassa. (Maunu 2012, 149.)

Tilanteet, joissa tarkoituksena ei ole päihtymys, vaan esimerkiksi rentoutuminen, ovat istuskelu, ruokajuominen sekä puuhajuominen. Istuskelu tarkoittaa yhden tai parin juoman juomista joko kotona tai anniskelupaikassa, ruokajuomisella tarkoitetaan ruuan yhteydessä nautittavaa alkoholia ja puuhajuomisella jonkin tekemisen, kuten ruuanlaiton tai pihatöiden, sivussa tapahtuvaa juomista ilman humaltumistarkoitusta. Tällaiset tilanteet ovat rentoja, joissa sosiaalisuus tai yhteiset odotukset eivät sido osallistujaa kovin vahvasti. (Maunu & Simonen 2010, 89–90.)

Humalajuomisen tyyppejä ovat biletyt, karnevaali sekä yksilöllinen juominen. Biletysten kaava on usein seuraavanlainen: ensin kokoonnutaan esimerkiksi jonkun kotiin ”etkoille”, jossa tunnelmaa luodaan, tästä siirrytään ravintolaan tai muuhun julkiseen tilaan, jossa on mahdollista tavata myös muita ihmisiä. Ravintolan sulkeuduttua bileiltä päättyy ja jokainen menee koteihinsa. Julkissa tiloissa juominen vaatii hyvää itsekontrollia ja humalatilaa hallintaa. Biletystä säätelevätkin vahvat normit. Bilejuominen saattaa myös jäädä kotipiiriin, jolloin se on tietyn kaveriporukan yhdessä olemista, jolloin esimerkiksi saunotaan, lauletaan ja tanssita yhdessä. Karnevaaleilla tarkoitetaan useana peräkkäisenä päivänä juomista. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi risteilyt, rock-festivaalit ja muut kesätapahtumat. (Maunu & Simonen 2010, 90–91.)

Karnevaalijuomisessa juomista saatetaan jatkaa heti seuraavana aamuna ja juominen ja nukkuminen vuorottelevat ajankohdasta riippumatta. Karnevaaleihin liittyy vahva humala, ryhmärajojen hälveneminen, uudet ihmiset sekä erikoiset vaatteet ja kampaukset. Karnevaalijuominen ei ole normaalia arkea, vaan sitä tapahtuu vain muutaman kerran vuodessa. Yksilöllinen juominen poikkeaa aiemmista huomattavasti, eikä se noudata mitään yhdessä juomisen logiikkaa. (Mts, 90–91)

Yksilöllisessä juomisessa juojan tarkoituksena on lähinnä käyttää juomisesta seuraavaa sosiaalisuutta itsensä hyväksi, kuten itseensä kohdistuvan ihailun tai seuran hakemiseksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että henkilö joisi yksin, vaan sitä, että juoja ei sitoudu yhteisiin normeihin. (Maunu & Simonen 2010, 90–91.) Juomistavan valinta liittyy vahvasti kulttuuriin ja sosiaalisuuteen, ja juomistapa onkin osa ryhmäidentiteettiä. Jokainen ryhmä siis juo sillä tavalla, jonka kokee olevan kaikkein paras ja hienoin tapa. (Maunu 2012, 150.)

Millainen juominen on nuorten keskuudessa hyväksyttävää? Milloin on syytä huolestua kaverin alkoholin käytöstä? Tutkimuksissa perehdytään usein juontuihin alkoholiannoksiin, eli siihen, kuinka paljon nuori yhdellä juomiskerralla kuluttaa alkoholia. Nuorten itsensä mielestä juodut alkoholimäärät eivät kuvasta ongelmajuomista, vaan ongelmajuominen liittyy pikemminkin yhteisiin normeihin ja niiden noudattamiseen. Nuorien itsensä mielestä on normaalia juoda suuriakin alkoholimääriä kerralla, mikäli juominen noudattaa yhteisiä normeja. Esimerkiksi aiemmin mainitsemani karnevaalijuominen on hyväksyttyä, kunhan tapahtuman jälkeen juominen loppuu ja arkielämä sujuu. On siis tärkeää, että juominen ei vaikuta koulu- tai työelämään, vaan juomiskerrat pysyvät hallinnassa. (Maunu & Simonen 2010, 92–95.)

Maunu on selittänyt tätä kirjoittamassaan kirjassa Ryyppäämällä ryhmäksi? moraalisisella logiikalla. Tarkoituksena on erottaa juomisen hyvät ja oikeat puolet sen pahoista ja huonoista seurauksista pitämällä alkoholi ja juominen arjen ulkopuolella (Maunu 2012, 115). Lisäksi on tärkeää, että juoja noudattaa yhteisiä sääntöjä ja arvoja. Esimerkiksi muutamana drinkin juominen yksin, juojan omia intressejä noudattaen, on paheksuttavampaa kuin humalahakuinen juominen kaveriporukan kesken. Toisin sanoen juomisen sosiaaliset motiivit ja sääntely kertovat enemmän juomisen ongelmallisuudesta, kuin juodut alkoholimäärät. (Maunu & Simonen 2010, 92–95.) Mäkelä ja Taivalmäki (2006) saivat tekemässään pro gradussa hieman erilaisia tuloksia. Heidän tekemänsä

tapaustutkimuksen mukaan nuorten mielestä kohtuujuominen on hyväksyttävämpää ja aikuismaisempaa kuin usein toistuva humalahakuinen juominen. Näyttää siis siltä, että nuorten asenteissa humalahakuista juomista kohtaan on havaittavissa lieviä muutoksia. Tapaustutkimuksen tulokset tukevat teoriaa siitä, että päihdekulttuurissa on tapahtumassa murros asenteissa juomista kohtaan. Jää nähtäväksi, siirtyvätkö asenteet käytäntöön ja toiminnan tasolle. (Mäkelä & Taivalmäki 2006, 80.)

Nuoret eivät myöskään näe päihteiden käytön terveydellisiä haittoja kovin suurina. Pahempia haittoja nuorten mielestä ovat muun muassa kotiympäristön tuhoutuminen, vanhempien tai kavereiden luottamuksen pettäminen tai vaaralliset sosiaaliset tilanteet ja suhteet. (Maunu 2012, 148.) Nuoret näkevät päihteiden käytön usein positiivisena yhdessä olona, vaikka useilla on myös negatiivisia kokemuksia. Jaatinen (2000, 143) kirjoittaa, että nuorten pelot liittyvät usein siihen, että tilanne karkaa käsistä. Esimerkiksi ikätovereiden aggressiivista käytöstä on vaikea hallita ilman aikuisia. (Jaatinen 2000, 143.)

Vaikka nuorten mielestä hyväksyttävä juominen ei liity juotuihin alkoholimääriin, silti yhä useampi nuori pysyy raittiina tai rajoittaa juomisen vain muutamaan juhlapyhään. Toisaalta tutkimukset osoittavat myös, että ne nuoret, jotka käyttävät alkoholia, juovat entistä suurempia annosmääriä ja entistä humalahakuisemmin. Tämä tulos on saanut tutkijat miettimään, voisiko kyse olla polarisaatiosta, jossa olisi selvästi näkyvissä kaksi toisistaan poikkeavaa suuntaa. Tutkimustuloksia analysoitaessa on otettava huomioon vastausprosentti, joka monessa tutkimuksessa on ollut laskussa. Näin ollen raittiit ovat usein yliedustettuna. Kuitenkin monien eri tutkimustulosten vertailusta selviää, että nuorten raittius on lisääntynyt ja humalajuominen on vähentynyt. Lisäksi nuoret aloittavat alkoholin maistamisen ja humalajuomisen aiempia sukupolvia myöhemmin. Myöskään alueellisesta tai sosiaalisen taustan mukaisesta polarisaatiosta ei ole vahvaa näyttöä. (Ahlström & Karvonen 2010, 129–

139.)

4 Aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia

Tämän opinnäytetyön osalta tärkeimmät aiemmin tehdyt tutkimukset ovat Kouluterveyskysely, Nuorten terveystapatutkimus (NTTT) ja Eurooppalainen koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD).

Kouluterveyskyselyyn vastaavat kaikki peruskoulujen 8. ja 9. luokan oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Peruskouluissa kyselyä on toteutettu vuodesta 1996 lähtien, lukioissa vuodesta 1999 ja ammatillisissa oppilaitoksissa vuodesta 2008 alkaen. (Kouluterveyskysely 2014.) Kysely toteutettiin vuoteen 2011 asti parillisina vuosina Etelä-Suomessa, Itä-Suomessa ja Lapissa sekä parittomina vuosina muualla Manner-Suomessa sekä Ahvenanmaalla. Vuonna 2012 kyselyä ei tehty lainkaan ja vuodesta 2013 alkaen kysely toteutetaan samaan aikaan koko maassa. (Kyselyn toteuttaminen 2014.) Nuorten terveystapatutkimus puolestaan järjestetään joka toinen vuosi. Ensimmäinen Nuorten terveystapatutkimus on tehty vuonna 1977. Kysely toteutetaan valtakunnallisesti postikyselynä 12–18-vuotiaille nuorille. (Kinnunen, Lindfors, Pere, Ollila, Samposalo & Rimpelä 2003, 2.) Eurooppalainen koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä, eli ESPAD, toteutetaan neljän vuoden välein 23–36 Euroopan maassa. Tutkimusta on tehty vuodesta 1995 lähtien. ESPAD -tutkimuksen kohderyhmänä ovat tutkimusvuonna 16 vuotta täyttävät, eli Suomessa peruskoulun 9.-luokkalaiset. Tutkimuksen aineisto on kerätty anonyyminä lomakekyselynä ositettua ryväsoitinta käyttäen. Aineiston koko vaihtelee eri vuosina 2000 ja 5000 oppilaan välillä. (Raitasalo, Huhtanen, Miekkala & Ahlström 2012, 3.)

Kouluterveyskyselyn tuloksia voi tarkastella sekä valtakunnallisesti, että joiltakin osin myös paikkakuntakohtaisesti. Koko maan tilannetta tarkasteltaessa vuodesta 2004 vuoteen 2013 voi huomata, että nuuskaaminen on yleisesti lisääntymässä. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien kohdalla päivittäin nuuskaa käyttävien osuus on noussut eniten suhteessa aiempiin vuosiin. Kuitenkin tytöillä nuuskaaminen on vielä harvinaista, vain yläkoulun 8. ja 9. luokkalaisista tytöistä 1 % ilmoitti käyttävänsä nuuskaa, kun taas lukiolaisten että ammatillisissa kouluissa opiskelevien vastaava määrä oli 0 %. Päivittäin tupakoivien määrä on niin yläkoululaisilla, lukiolaisilla kuin ammattiin opiskelevillakin hieman laskenut kymmenen vuoden aikana. Peruskoululaisista (8. ja 9. luokan oppilaat) vuonna 2013 vain 13 % ilmoitti tupakoivansa päivittäin. Lukiolaisista (1. ja 2. vuoden opiskelijat) vastaava luku oli 8 % ja ammattiin opiskelevista 36 % tupakoi päivittäin. Raittiiden määrä koko maassa kaikissa kouluryhmissä on lisääntynyt, vuonna 2013 peruskoululaisista jopa puolet on ilmoittanut olevansa raittiita. Myös lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien kohdalla raittiiden määrä on lievässä nousussa. (Tulokset 2014.)

SOTKANetin kautta tuloksia voi nähdä paikkakuntakohtaisesti. Vertailin tuloksia vuodesta 2000 vuoteen 2013. Jyväskylässä nuuskan käyttö oli koko maan tapaan nousussa ja tupakointi vähenemässä. Lukiolaisten nuuskaaminen oli lisääntynyt eniten suhteessa aiempiin vuosiin. Lukiolaisista jopa 4,3 % ilmoitti käyttävänsä nuuskaa päivittäin, kun vastaavat luvut olivat peruskoululaisilla 3,1 % ja ammattikoulussa opiskelevilla 4,1 %. Myös tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien määrä oli laskusuunnassa jokaisessa kouluryhmässä. Yläkouluikäisistä vuonna 2013 tosi humalaan itsensä vähintään kerran kuussa juovansa ilmoitti 11,5 %, lukiolaisista 19,4 % ja ammattikoululaisista 30,9 %. Laittomien huumeiden kokeilu on peruskouluikäisillä ollut enimmillään 2000-luvulla, jolloin jopa 14,5 % oli kokeillut laittomia huumeita. Tämän jälkeen huumeiden kokeilu on ollut laskussa vuoteen 2007 asti, jonka jälkeen se on jälleen lähtenyt lievään nousuun. Vuonna 2013 laitto-

mia huumeita peruskouluikäisistä kertoi kokeilleensa 9,2 %, joka on 0,6 % vähemmän kuin vuonna 2011. Lukiolaisten laittomien huumeiden kokeilu on ollut suurimmillaan vuonna 2003, jonka jälkeen sekin on laskenut. Peruskouluikäisten tavoin kokeilut ovat jälleen lisääntyneet vuodesta 2009 eteenpäin. Ammattikoululaisten laittomien huumeiden kokeilu on ollut vuodesta 2009 jälkeen lievässä nousussa. (SOTKANet- tilasto- ja indikaattoripankki n.d.)

Nuorten terveystapatutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia kuin Kouluterveyskyselyn. Kyseisen tutkimuksen tuloksiin tulee kuitenkin suhtautua hieman kriittisemmin, sillä vuonna 2013 vastausprosentti oli vain 44 % eli 4158 nuorta (Kinnunen ym. 2013, 2.) Tällöin tutkimustulokset voivat vääristyä, jos esimerkiksi raittiit nuoret ovat tutkimuksessa yliedustettuina (Ahlsström & Karvonen 2010, 129–139). Eroavaisuuksia Kouluterveyskyselyyn löytyy muun muassa nuuskan käytöstä. Myös Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan tytöt käyttävät nuuskaa poikiin verrattuna vähän, mutta osuudet ovat kuitenkin lisääntyneet kahden viime vuoden aikana. Kyselyn mukaan jopa 3-4 % 16–18-vuotiaista tytöistä käytti nuuskaa. Myös päivässä poltettujen savukkeiden määrä on ollut laskussa kaikilla ikäryhmillä. Yleisesti pojat ovat polttaneet tyttöjä enemmän, ainoastaan vuonna 2013 tyttöjen poltettujen savukkeiden määrä päivässä oli poikia korkeampi, tytöt polttivat keskimäärin kahdeksan (8) savuketta, kun pojat polttivat viisi (5) savuketta päivässä. (Kinnunen ym. 2013, 20–52.)

Nuorten terveystapatutkimus tukee Kouluterveyskyselyä myös raittiiden määrän nousussa. Kyselyn mukaan raittius on lisääntynyt tilastollisesti merkittävästi 14–18-vuotiailla tytöillä sekä 16-vuotiailla pojilla. Humalajuomisen suhteen tulokset olivat myös yhdenmukaisia Kouluterveyskyselyn kanssa. Niin ikä- kuin sukupuoliryhmittäisessä tarkastelussa humalajuominen on laskenut sekä tytöillä että pojilla kaikissa ikäryhmissä. Nuorten terveystapatutkimus mittaa nuorten sosiaalista altistumista huumeille sillä, tietääkö nuori

tuttavapiiristään huumaavia aineita kokeilleita ja onko heille itselleen tarjottu huumaavia aineita. Sosiaalinen altistuminen huumeille lähti nousuun vuonna 2011, mutta vuonna 2013 toteutetun kyselyn mukaan sosiaalinen altistuminen olisi jälleen hieman laskemassa. Yhdenmukaisia tuloksia Nuorten terveystapatutkimus on saanut kouluterveyskyselyn ja ESPAD - tutkimuksen kanssa siitä, että nuorten asenteet ovat sallivampia huumeita kohtaan, kuin aiemmin 2000-luvulla. Huumausaineiden tarjonnassa ei sen sijaan ole tapahtunut suuria muutoksia viimeisen kymmenen (10) vuoden aikana. Edelleen suurin osa huumausaineiden tarjonnasta tulee ystäviltä ja tuttavilta. Yhteenvetona tuloksista voisi sanoa, että sosiaalinen altistuminen huumeille on arkipäiväistynyt, eikä huumausaineiden saaminen ole erityisen vaikeaa tai riippuvaista ulkopuolisesta välittäjästä. (Kinnunen ym. 2013, 20–52.)

Eurooppalainen koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä on saanut paljon samansuuntaisia tuloksia niin Kouluterveyskyselyn kuin Nuorten terveystapatutkimuksen kanssa. Yhtenäisiä tuloksia ovat raittiuden lisääntyminen, humalajuomisen väheneminen, tupakoinnin väheneminen, nuuskan käytön yleistyminen ja kannabiksen kokeilun lisääntyminen. Tupakointi on kuitenkin lisääntynyt vuodesta 2007: vuonna 2011 20 % pojista ja 18 % tytöistä ilmoitti tupakoivansa päivittäin. Humalajuomisen ja tupakkakokeilujen aloitusikä on siirtynyt aiempaa myöhäisemmäksi. Yleisin alkoholin nauttimispaikka oli joka kerta tutkimusta tehtäessä toisen koti. Vuonna 2011 näin ilmoitti yli puolet nuorista. Rauhoittavia ja unilääkkeitä päihtymistarkoituksessa oli vuonna 2011 käyttänyt pojista 5 % ja tytöistä 9 %. Alkoholin ja lääkkeiden yhteiskäyttö väheni vuodesta 1995 vuoteen 2007, mutta on kääntynyt uudelleen nousuun varsinkin tyttöjen kohdalla. Pojista 6 % ja tytöistä 14 % ilmoitti kokeilleensa yhdistelmää. Liimojen ja liuottimien osalta poikien kokeilut olivat vähentyneet, kun tyttöjen kokeilut olivat lisääntyneet. (Raitasalo ym. 2012, 15–27.)

Tuukka Ruotsalainen ja Teemu Rämänen (2008) ovat tehneet opinnäytetyön ”Välillä voi maistella”: jatkotutkimus jyväsyläläisten yhdeksäsluokkalaisten vapaa-ajasta ja päihteiden käytöstä viikonloppuisin. Myös tämän opinnäytetyön tulokset tukivat aiemmin esiteltyjä tutkimuksia. Tutkimuksen mukaan yhdeksäsluokkalaisista 43,7 % ei käytä alkoholia lainkaan, 27 % käyttää harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja 24 % 1-2 kertaa kuukaudessa. Vain neljä nuorta ilmoitti käyttävänsä alkoholia kerran viikonlopun aikana ja kolme nuorta useammin kuin kerran viikonlopussa. Kyselyyn osallistui yhteensä 126 nuorta. Myös Ruotsalaisen ja Rämäsen mukaan yleisin alkoholin käyttöpaikka on kaverin luona, jopa 119 nuorta oli vastannut näin. Seuraavaksi yleisin paikka on kotibileet. 125 nuorta ilmoitti juovansa useimmiten olutta. Syyksi juomiselle oli ilmoitettu, että se on kivaa. Sosiaalista painetta ei juuri koettu. Suurin osa nuorista ei ollut koskaan kokeillut huumaavia aineita, kerran huumeita kokeilleita oli 14 nuorta. Yleisin kokeiltu huumausaine oli kannabis. Toiseksi yleisintä oli käyttää lääkkeitä päihtymistarkoitukseen. Toisin kuin alkoholia, huumausaineita käytettiin useimmiten kavereiden seurassa, joten kaveripiirillä oli asiassa suuri vaikutus. (Ruotsalainen & Rämänen 2008, 39–46.)

5 Kyselyn toteuttaminen

Tutkimuksen toteuttaminen luvussa esitellään tutkimuksen lähtökohtia, tarkoitusta ja tutkimuskysymys sekä tutkimuksen keruu- ja analyysimenetelmä. Luvun lopusta löytyy pohdintaa tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä.

5.1 Kyselyn lähtökohdat

Opinnäytetyön aihe tuli esille, kun Jyväskylän Tarjontatyöryhmä pyysi tekemään kyselyn, jolla saataisiin tietoa nuorten päihteiden käytöstä Jyväskylän alueella nykypäivänä. Tarjontatyöryhmä tilasi kyselyn, joka on osa opinnäytetyötä. Nuorten päihteiden käytöstä on tehty jo paljon erilaisia tutkimuksia. Tämä tutkimus eroaa muista sillä, että se keskittyy ainoastaan Jyväskylän nuorisotiloilla käyviin nuoriin. Lisäksi tutkimuksen avulla haluttiin kerätä tietoa ennen kaikkea siitä, mistä nuoret saavat päihteitä.

Vuosina 2004–2007 Jyväskylässä toimi Paikallinen alkoholipolitiikka –hanke (Pakka). Kyseisen hankkeen tavoitteena oli kehittää paikallinen yhteistyömalli, jonka avulla pyrittiin ehkäisemään alkoholihaittoja. Keskeistä hankkeessa oli alkoholijuomien saatavuuden säätely. (Holmila, Warpenius, Warsell, Kesänen & Tamminen 2009, 5.) Hankkeen jälkeen Tarjontatyöryhmä jatkoi toimintaansa Jyväskylässä. Tällä hetkellä Tarjontatyöryhmässä on toimijoita monista eri tahoista, kuten Palvelualojen ammattiliitosta PAMista, aluehallintovirastosta, poliisista, Alkosta, turvallisuuspalvelu Mikiasta, Jyväskylän sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta sekä Jyväskylän eläväkaupunkikeskustaryöstä. Toiminta on laajentunut paikallisten alkoholihaittojen ehkäisystä eri päihteiden, seurausilmiöiden ja vaikutusten keskustelufoorumiksi. Näin laaja-alainen foorumi on vielä melko harvinainen ilmiö Suomessa. (Nyrönen 2013.)

Kyselyn kohderyhmää mietittiin yhdessä Tarjontatyöryhmän kanssa. Aluksi ajatuksena oli toteuttaa kysely tietyille luokille oppilaitoksen hallinto-ohjelma Wilman kautta sähköisesti. Tämä ei kuitenkaan onnistunut, koska tutkijalla ei ole käyttöoikeutta Wilmaan ja näin ollen kyselyn saaminen ohjelmaan tutkijan nimissä oli mahdotonta. Kyselyä ei kuitenkaan haluttu toteuttaa koululuokissa fyysisesti, sillä sen kaltaisia kyselyitä on tehty jo monia aiemmin. Koska

kyselyn kohderyhmänä olivat nuoret, päätettiin kysely toteuttaa Jyväskylässä sijaitsevilla nuorisotaloilla.

Kyselykaavake suunniteltiin yhteistyössä Tarjontatyöryhmän kanssa. Kyselykaavakkeen suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon kysymysten selkeys ja ymmärrettävyys sekä se, että kysymykset koskevat vain tutkittavaa asiaa. Lisäksi on huomioitava vastaajien aika, halu sekä taidot vastata kyselyyn. (Kyselylomakkeen laatiminen 2010.) Kyselykaavake yhdenmukaistettiin koulu-terveyskyselyn kyselylomakkeen kanssa, jotta vastauksia olisi helpompi verrata toisiinsa. Lähtökohtana kyselylomakkeen laatimisessa oli, että keskitytään siihen, mistä nuoret saavat päihteensä, sillä tämä tieto on olennaista Tarjontatyöryhmän toiminnan kannalta. Päihteiden käyttömääristä ei esitetty kysymyksiä, sillä tilastoja niistä on jo valmiiksi saatavilla. Kyselykaavake valmistui syksyllä 2013 ja siitä pyydettiin kommentteja ja kehitysehdotuksia niin Tarjontatyöryhmän jäseniltä kuin sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiltakin. Tämän jälkeen kyselyä vielä muokattiin ehdotusten ja palautteen pohjalta lopulliseen muotoonsa.

5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyöllä oli kaksi tavoitetta. Ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää nuorten päihdekulttuurin nykyistä tilannetta Jyväskylässä. Toisena tavoitteena oli informoidun kyselyn avulla saada hyödyllistä tietoa jyvaskyläläiselle Tarjontatyöryhmälle, jonka pohjalta he voivat edistää tehtäväänsä paikallisten alkoholihaittojen vähentämiseksi.

Myös tutkimuskysymyksessä oli kyse nuorten päihdekulttuurista. Sovellan opinnäytetyössäni, etenkin määrittäessäni päihdekulttuuria, Birminghamilaisista kulttuurikäsitteistä. Birminghamilaisen kulttuurikäsitteen myötä tutkimuskysymys konkretisoitui seuraavanlaisiksi kysymyksiksi:

- Miksi nuoret käyttävät päihteitä?
- Mitä päihteitä nuoret käyttävät?
- Missä nuoret käyttävät päihteitä?
- Milloin nuoret käyttävät päihteitä?
- Miten nuoret käyttävät päihteitä?

5.3 Kyselyn kohderyhmä ja aineiston keruu

Koska kyselyn saaminen koulujen käyttämään hallinto-ohjelma Wilmaan ei onnistunut, kyselyn kohderyhmäksi valikoituivat nuorisotaloilla käyvät nuoret. Nuorisotaloilla käyvät nuoret valikoituivat kohderyhmäksi myös helpon saatavuutensa ja ikänsä perusteella. Kyselyyn osallistuvien nuorten ikää ei rajattu, vaan kyselyyn sai osallistua kaikenikäiset nuoret, jotka viettävät aikaansa nuorisotaloilla. Useilla nuorisotaloilla on määriteltä, että asiakkaiden tulee olla enintään 18-vuotiaita, mutta kaikissa nuorisotaloissa kyseistä määritelmää ei käytetty tai nuorten ikää valvottu. Kyselyyn valittiin neljä nuorisotilaa ja -taloa. Kolme nuorisotiloista on Jyväskylän kaupungin ylläpitämiä. Nämä nuorisotilat ovat Keltinmäen nuoriso- ja asukastila, Kuokkalan nuorisotila NuortenMessi sekä Palokan nuorisotila. Lisäksi kysely toteutettiin Jyväskylän Katulähetys ry:n ylläpitämässä nuortentalo Katutasossa, joka sijaitsee Jyväskylän keskustassa. (Alue- ja nuorisotilat 2004.) Koska kysely toteutettiin myöhään keväällä, osa nuorisotaloista oli mennyt tai menossa kiinni kesälomien takia. Aikaa kyselyiden toteuttamiseen oli vain alle kaksi viikkoa, joten aikaa kyselyn toteuttamiseen kaikissa Jyväskylän nuorisotiloissa, joita on yhteensä yhdeksän (9), ei ollut. Mukaan valikoituivat lähinnä keskustaa olevat nuorisotilat, jotta opinnäytetyön tekijän ja muiden opiskelijoiden olisi helpompi mennä nuorisotiloille. Tutkimuslupa haettiin sähköpostitse opetusjohtaja Eino Leisimolta vapaamuotoisella hakemuksella helmikuussa 2014. Hän myönsi luvan 3.3.2014.

Viiteen nuorisotilaan ja – taloon, Keltimäki, Palokka, Kuokkala, Huhtasuo ja keskusta, otettiin yhteyttä sähköpostitse 12.5.2014 ja kysyttiin heidän halukkuuttaan olla projektissa mukana. Neljästä paikasta saatiin myöntävä vastaus, Huhtasuon nuorisotilalta ei saatu vastausta. Lisäksi nuorison-ohjaajille annettiin mahdollisuus päättää ajankohdasta, milloin kyselyt tultaisiin toteuttamaan. Kyselyt toteutettiin 21.–30.5.2014 välisenä aikana iltapäivisin/ iltaisin. Opinnäytetyön tekijän lisäksi kyselyitä oli toteuttamassa kolme muuta sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijaa, joille kyselyn toteuttaminen oli osa erään kurssin suoritusta. Kyselyt toteutettiin pareittain. Kyselyn muodoksi valittiin informoitu kysely, koska tavoitteena oli tavoittaa mahdollisimman monta nuorta yhdellä kertaa. Informoidun kyselyn avulla on myös mahdollista saavuttaa tutkittavien luottamus paremmin kuin esimerkiksi posti- tai verkkokyselyllä. Se, että tutkittavat tuntevat luottamusta tutkijaa kohtaan helpottaa kyselyyn vastaamista, varsinkin kun kyse on arkaluontoisesta ja henkilökohtaisesta aiheesta. Informoitu kysely kuuluu kontrolloituihin kyselyihin, toinen kontrolloidun kyselyn muoto on henkilökohtaisesti tarkastettu kysely. Informoidussa kyselyssä tutkijat tekevät itse kyselyn, sekä ohjeistavat, neuvovat ja valvovat kyselyn tekemistä. (Hirsjärvi ym. 2013, 196–197.) Hiltunen on määrittänyt informoidun kyselyn kriteereiksi sen, että tutkija jakaa itse henkilökohtaisesti lomakkeet samalla kertoen tutkimuksen tarkoituksesta (Hiltunen 2008).

Nuorisotiloille mentäessä ensin etsittiin nuorisonohjaaja, jonka kanssa vielä keskustelimme kyselyn toteutuksesta ja sopivan paikan valinnasta. Tämän jälkeen nuoret koottiin ohjaajan avustuksella yhteen tilaan, joka useimmiten oli suuri oleskelutila. Kun nuoret oli saatu samaan tilaan, kerrottiin lyhyesti keitä olemme ja mistä on kyse. Nuorille painotettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta, toisin sanoen kenenkään ei ollut pakko vastata, jos ei halunnut. Tämän jälkeen nuorille annettiin mahdollisuus kysymysten kysymiseen. Kyselylomakkeet (liite 1) ja kynät jaettiin nuorille samalla painottaen, että jokaisen tulee vastata kyselyyn itsenäisesti, kiireettömästi ja rehellisesti. Kun nuori oli

täyttänyt kyselylomakkeen, hän palautti sen tutkijalle. Kaikki kyselylomakkeet kerättiin samaan paikkaan. Vaikka tutkimukseen osallistui myös alaikäisiä nuoria, ei lupaa osallistumiseen kysytty vanhemmilta, koska kyselylomakkeiden täyttäminen oli täysin anonyymiä, eikä lomakkeiden perusteella voi tunnistaa ketään. Huoltajat huomioitiin siten, että kyselyyn osallistuneille nuorille annettiin huoltajille vietäväksi tiedote (liite 2), missä kerrottiin nuoren osallistuneen kyselyyn sekä kyselyn taustoja ja tarkoitusta.

Tutkimus toteutettiin otantatutkimuksena. Se tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tarkastellaan vain osaa perusjoukosta. (Ernvall, Ernvall & Kaukkila 2002, 11.) Vastajat valikoituivat perusjoukkoon ryväsotannan avulla, jolloin kaikilla perusjoukkoon kuuluvilla oli yhtäläinen todennäköisyys valikoitua tutkittavien joukkoon. Ryväsotannasta käy esimerkkinä tilanne, jossa koulun luokka-asteelta valitaan kaksi luokkaa ja tutkitaan ne. (Valli 2001, 17-18.) Tutkimuksen perusjoukkona toimivat kaikki Jyväskylän nuorisotiloilla käyvät nuoret, joiden määrä vaihtelee paljon jopa päivittäin. Tässä tutkimuksessa tutkittavien valinta tapahtui niin, että tutkimukseen sai osallistua kaikki halukkaat, jotka olivat nuorisotilalla aikaansa viettämässä silloin, kun kysely toteutettiin. Otannaksi muodostui yhteensä 40 nuorisotiloilla käyvää nuorta. Perussääntönä voidaan pitää seuraavaa; mitä suurempi otanta on, sitä tarkemmin otos vastaa perusjoukkoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 180.) Tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat iältään 14–22-vuotiaita. Alaikäisiä näistä oli 29 nuorta, eli suurin osa. Vastajista enemmistö oli 16-vuotiaita, heitä oli 12. Osallistuneista 13 oli naisia ja loput 27 miehiä.

Tässä tutkimuksessa tutkimusote oli kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Kvantitatiivista tutkimusta käytetään usein sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä. Tähän tutkimukseen se soveltui paremmin, kuin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, sillä tutkimukseen haluttiin mahdollisimman monta osallistujaa eli mahdollisimman suuri otos. Lisäksi tutkimuksessa pyritään saa-

maan vastauksia sellaisiin kysymyksiin, kuten mikä ja missä. Kvantitatiivisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä ovat johtopäätösten tekeminen aiemmista tutkimuksista sekä aiemmat teoriat, hypoteesien eli oletusten esittäminen, käsitteiden määrittely, aineiston keruun suunnitelma niin, että se soveltuu määrälliseen mittaamiseen, muuttujien saattaminen taulukkomuotoon sekä päätelmien teko perustuen tilastolliseen analysointiin. (Hirsjärvi ym. 2013, 140.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan myös erityisen kiinnostuneita syy- ja seuraussuhteista, luokittelusta sekä vertailusta. (Määrällinen tutkimus n.d.)

Opinnäytetyössä siis kuvataan asioita numeeristen suureiden avulla ja tuloksia tullaan havainnollistamaan taulukoin ja kuvioin (Heikkilä 2001, 16-17.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään usein aineistonkeruumenetelmänä kyselyä. Muita aineistonkeruumenetelmiä määrällisessä tutkimuksessa ovat esimerkiksi haastattelu, havainnointi, valmiit tilastot sekä erilaiset laboratorio- ja koetilanteissa saadut tulokset. Kyselytutkimus on tunnettu survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Termi survey tulee englanninkielestä ja tarkoittaa sellaista kyselyn muotoa, jossa kohdehenkilöt muodostavat otoksen perusjoukosta ja aineisto kerätään standardoidusti, eli täsmälleen samalla tavalla kaikilta kysyttäen. (Hirsjärvi ym. 2013, 191–195.)

Kuten kaikissa aineistonkeruumenetelmissä, myös kyselytutkimuksessa on etunsa, mutta myös haittansa. Kyselytutkimuksen suurin etu lienee se, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto: tutkittavia henkilöitä voi olla paljon ja heiltä voidaan kysyä monia asioita. Kysely on myös tehokas menetelmä, sillä se säästää usein tutkijan aikaa ja on melko vaivattomasti toteutettavissa. Lisäksi kyselytutkimuksen etuna mainittakoon sen helppo ja nopea tapa analysoida aineisto tietokoneen avulla. Tietokoneelta löytyy valmiit ohjelmat aineiston analysointiin eikä tutkijan tarvitse itse kehittää uusia aineiston analyysitapoja. Toisinaan kuitenkin tulosten tulkinta voi osoittautua ongelmalliseksi. Kyselytutkimuksen aineistoa pidetään usein pinnallisena ja tu-

loksia vaatimattomina. Muita haittoja ovat muun muassa se, ettei voi tietää, ovatko vastaajat vastanneet rehellisesti, ovatko he ymmärtäneet kysymykset oikein sekä vastaajien vähyys eli kato. Hyvän kyselylomakkeen laatiminen on haastavaa ja aikaa vievää, sekä vaatii tutkijalta paljon tietoa ja taitoa. (Hirsjärvi ym. 2013, 191–195.)

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella. Kyselylomakkeessa oli monivalintakysymyksiä sekä osassa kysymyksistä oli strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuotoja. Strukturoitu haastattelu, eli lomakehaastattelu, on formaalisin, toisin sanoen muodollisin haastattelu-muoto. Siinä kyselylomake täytetään ohjatusti. (Eskola & Suoranta 1998, 86.) Strukturoidussa lomakkeessa kysymysten muoto ja esittämisjärjestys on ennalta täysin määrätty (Hirsjärvi ym. 2013, 208). Kyselylomakkeessa voi olla joko avoimia tai monivalintakysymyksiä. Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeen kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, eli tutkija oli laatinut valmiit, numeroidut vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsee valmiin vastausvaihtoehdon rengastamalla tai merkitsemällä vaihtoehdon rastilla. Hirsjärven ym. (2013, 199) mukaan kyselylomakkeessa voi olla myös strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuotoja. Myös tässä tutkimuksessa kyselylomakkeeseen oli sisällytetty tällaisia kysymyksiä. Tällöin valmiin vastausvaihtoehdon jälkeen on esitetty avoin kysymys. (Hirsjärvi ym. 2013.) Tällaiset kysymykset voidaan käsitellä tilanteen mukaan joko laadullisesti tai määrällisesti, riippuen avointen kysymysten määrästä ja vastausten laajuudesta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 44–45, 64–65.) Tässä tutkimuksessa monivalintakysymyksiä on käytetty siksi, että vastauksia on mielekkäämpi ja helpompi vertailla sekä analysoida tietokoneella. Kyselylomaketta laatiessa oli mietittävä tutkimukseen osallistujia. Hirsjärven mukaan monivalintakysymykset ovat helppo ja nopea tapa vastata kysymyksiin sekä auttaa vastaajaa tunnistamaan asian (Hirsjärvi ym. 2013, 201.)

5.4 Aineiston analysointi

Tutkimusaineiston analyysiin ei ole yhtä ainoaa tapaa, vaan aineiston analyysitapa riippuu paljon tutkijan aiemmin tekemistä valinnoista sekä tutkimusongelmista. Tutkimuksen ydinasia ovat kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko, sillä näihin asioihin on tähdätty tutkimuksen alusta lähtien. Tutkijalle selviää analyysivaiheessa se, millaisia vastauksia hän saa asettamiinsa tutkimusongelmiin. Joskus voi kuitenkin käydä niin, että analyysivaiheessa tutkija huomaa, miten ongelmat olisi oikeastaan pitänyt asettaa. Analyysitapoja on karkeasti jaoteltuna kaksi: selittävä ja ymmärtävä analyysi. Selittävää analyysia käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa, kun taas ymmärtävässä analyysissa käytetään tavallisesti laadullista analyysia ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi ym. 2013, 221, 224.) Tässä tutkimuksessa käytetään selittämiseen pyrkivää lähestymistapaa, koska lopputuloksena tulee olemaan tilastoja joiden avulla tehdään päätelmiä.

Ennen analyysia täytyy tehdä joitakin esitöitä. Ensin tutkimusaineiston, tässä tapauksessa kyselylomakkeiden, tiedot tarkistetaan. Tietojen tarkistuksessa katsotaan, löytyykö vastauksista virheellisyyksiä tai puuttuuko tietoja ja pohditaan, onko joitakin vastauslomakkeita hylättävä näiden vuoksi. (Hirsjärvi ym. 2013, 221.) Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto katsottiin läpi. Vastauksien joukosta löytyi lomakkeita, joissa oli vastattu vain osaan kysymyksistä. Näissä tapauksissa oli jätetty vastaamatta tietyn aihepiirin kysymyksiin. Mielestämme tämä ei ollut kuitenkaan syy hylätä lomaketta, sillä muiden aihepiirien kysymyksiin oli vastattu huolellisesti. Lisäksi tässä vaiheessa huomattiin joidenkin nuorten joko ymmärtäneen joitakin kysymyksiä väärin tai täyttäneen lomakkeen hätäisesti, sillä sama nuori oli saattanut esimerkiksi vastata ensimmäiseen kysymykseen, ettei polta tupakkaa ja sitten sanonut polttavansa kavereiden takia. Näitäkään kysymyslomakkeita ei hylätty sen vuoksi, että nuori saattoi ajatella asian niin, ettei polta säännöllisesti, mutta saattaa sosiaa-

lisesta paineesta johtuen esimerkiksi ”ottaa savut”. Toisin sanoen yhtään kysymyslomaketta ei hylätty, sillä mitään tuloksia vakavasti vääristävää ei löytynyt.

Toisena vaiheena ennen tutkimusaineiston analyysia on aineiston järjestäminen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta muodostetaan muuttujia. Tämän jälkeen aineisto koodataan muuttujaluokituksen mukaisesti. Koodaaminen tässä tapauksessa tarkoittaa sitä, että tutkitavalle kohteelle annetaan jokin arvo jokaisella muuttujalla. (Hirsjärvi ym. 2013, 222.) Kyselylomakkeessa oli monivalintakysymyksiä, jotka oli laadittu sanalliseen muotoon. Jotta vastauksista saisi tilastollisia tietoja, täytyi kaikille vastauksille antaa numeerinen arvo, joka vastasi aiemmin päätettyä muuttujaa. Esimerkiksi vastausvaihtoehto a) En polta, muutettiin vastaamaan numeroarvoa 1. Tämän jälkeen tehtiin muuttuja, jolloin numero 1 vastasi kyseistä vastausvaihtoehtoa.

Tämän tutkimusaineiston analysoinnissa käytettiin SPSS (Statistical Package for Social Sciences) – tietokoneohjelmaa, joka on tarkoitettu erityisesti kvantitatiivisen tutkimusaineiston analysointiin. Alun perin tämän tilastollisten ohjelmien paketin kehittivät Norman H. Nie, Dale H. Bent sekä C. Hadlai Hull. (Vehkalahti 2008, 195–196.)

Ennen SPSS-ajoa tämän opinnäytetyön tekijä ja opiskelija tutustuivat SPSS-ohjelmaan erilaisten oppaiden avulla. SPSS-ajot toteutettiin pareittain, tutkijan parina toimi toinen sosiaali- ja terveysalan opiskelija. Tämän jälkeen ohjelmaan syötettiin kyselylomakkeen kysymykset koodatussa muodossa, sekä määriteltiin muuttujat. Muuttujat määriteltiin ohjelmaan samassa järjestyksessä, kuin ne olivat lomakkeissa sekä annettiin niille samat numerot, esimerkiksi kysymys yksi määriteltiin ohjelmaan koodilla K1. Kun esivalmistelut oli tehty, eli kysymyslomakkeiden kysymykset oli syötetty, muuttujat määriteltä ja ni-

metty, alettiin aineistoa syöttää ohjelmaan. Lomakkeet syötettiin yksi kerrallaan, kunnes kaikki lomakkeet oli syötetty SPSS -ohjelmaan.

Ennen analyysin aloittamista on syytä pohtia, aikooko käyttää parametrisia vai ei-parametrisia testejä. Mikäli aineisto on pieni, eli vastauksia on vähemmän kuin 50, ei ole mahdollista tai järkevää tehdä kovin monimutkaisia tilastollisia analyyseja. (Karjaluohto 2007, 4-10.) Kun aineisto oli valmis, voitiin ohjelman avulla tehdä aineistosta taulukoita ja graafisia kuvioita. Valtarin (2006) mukaan prosenttien laskeminen, graafisen kuvailun välineet sekä ristiintaulukointi ovatkin kvantitatiivisen aineiston analysoinnin ja tarkastelun tärkeimpiä keinoja (Valtari 2006, 22–23).

Analyysin tekemiseen omat haasteensa loi se, ettei kumpikaan ohjelman käyttäjästä ollut käyttänyt SPSS- ohjelmaa aiemmin. Tästä syystä annoimme kyselyjä toteutettaessa mahdollisuuden tutkimukseen osallistujille valita vastauksista useamman kuin yhden vaihtoehdon. Tämä osoittautui kuitenkin ongelmalliseksi SPSS- ajoja tehtäessä, sillä ohjelmaan pystyi koodaamaan vain yhden vastausvaihtoehdon kysymystä kohden. Tästä syystä valitsimme sattumanvaraisesti jonkun vastatuista vaihtoehdoista. Useimmiten tämä ongelma koski kysymystä, jossa kysyttiin mistä nuori hankkii tupakkansa. Tällöin oli valittu vastausvaihtoehdot kauppa, kioski ja huoltoasema, jotka kuitenkin ovat kaikki samankaltaisia liikkeitä.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukselle on asetettu tiettyjä arvoja ja normeja, joihin sen tulisi pyrkiä. Siksi luotettavuuden arviointi on keskeistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida erilaisilla mittareilla. Mittauksen tarkkuus ei kuitenkaan ole sama asia kuin mittausteikko, validiteetti tai reliabiliteetti. Tarkkuus ei myöskään ole itseisarvo,

vaan tarkoituksenmukaisuuskysymys, jonka voi ratkaista tavoitteista käsin. (Uusitalo 2001, 86–87.)

Reliaabelius tutkimuksessa tarkoittaa kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia tutkimusta toistettaessa. Reliaabelius voidaan todeta usealla eri tavalla, esimerkiksi niin, että kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. (Hirsjärvi ym. 2013, 231.) Tässä opinnäytetyössä on pyritty kuvailemaan tutkimuksen vaiheet aineistonkeruusta tutkimustuloksiin mahdollisimman laajasti ja monipuolisesti, jotta tutkimus olisi mahdollista toistaa samanlaisena uudelleen reliabiliteetin toteamiseksi.

Validius eli pätevyys tarkoittaa mittaus- tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on tarkoitus mitata. Myös validiutta voidaan arvioida erilaisista näkökulmista. Tämän tutkimuksen kaltaisessa kyselytutkimuksessa validiutta voidaan pohtia siltä kannalta, ovatko vastaajat ymmärtäneet kysymykset samalla tavalla kuin tutkija on ne tarkoittanut. Mikäli tutkittavat ovat käsittäneet kysymykset toisin ja tutkija silti käsittelee saatuja tutkimustuloksia oman ajattelumallinsa mukaisesti, ei tulosta voida pitää pätevänä eli validina (Hirsjärvi ym. 2013, 231–232.) Tässä suhteessa oli tärkeää, että kysymykset olivat selkeitä eivätkä johdatelleet vastaajaa. Vastausten perusteella on kuitenkin syytä uskoa, että kaikki eivät ole käsittäneet kysymyksiä niin kuin tutkija on ne tarkoittanut. Tämän olisi voinut kenties välttää sillä, että kysymykset sekä vastausvaihtoehdot olisi luettu ääneen tutkimustilanteessa ja tarpeen mukaan selvennetty, mitä kysymyksellä haetaan. Tutkimuksen validiutta voidaan tarkentaa käyttämällä samassa tutkimuksessa useita tutkimusmenetelmiä. Myös useamman tutkijan osallistuminen aineiston keräämiseen sekä erityisesti tulosten analysointiin ja tulkitsemiseen lisää tutkimuksen pätevyyttä. (Hirsjärvi ym. 2013, 233.) Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä on käytetty ainoastaan kyselylomaketta. Lisäksi olisi voinut haastatella eri toimijoilta, kuten nuorisontyöntekijöiltä ja poliisilta, ja kysyä heidän näkemyksiään tutkittaviin

asioihin. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista ottaen huomioon opinnäytetyön aikataulu ja laajuus. Tutkimusaineiston keräämiseen ja tulosten syöttämiseen SPSS- ohjelmaan osallistui opinnäytetyön tekijän lisäksi muitakin, mutta tulosten analysoinnin teki yksin opinnäytetyön tekijä.

Tämän kaltaisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuus riippuu paljon kyselylomakkeen suunnittelusta ja testaamisesta. Huolellinen suunnittelu varmistaa täsmällisen, yksinkertaisen ja tarkoituksenmukaisen kielen kysymyksissä. Testaamisella varmistetaan kysymysten ymmärrettävyys; se, että kysymykset ymmärretään samalla tavalla kuin tutkija ne on ajatellut sekä kysymyslomakkeen loogisuus, joka helpottaa vastaamista. Lisäksi on hyvä ottaa huomioon kielivähemmistöt. (Kyselylomakkeen laatiminen 2010.) Kyselylomake suunniteltiin aikaa käyttäen, huolellisesti ja harkiten. Lisäksi lomakkeesta kysyttiin mielipiteitä usealta eri henkilöltä. Kyselylomaketta ei kuitenkaan ehditty testaamaan kohderyhmällä, mikä olisi tuonut heidän näkökulmansa esiin ja voinut poistaa mahdollisuutta ymmärtää kysymykset eri tavoin, kuin tutkija on ne tarkoittanut. Vaikka kyselylomakkeen kysymykset oli pyritty pitämään selkeinä ja lyhyinä, kyselylomakkeen täyttäminen ei silti olisi ollut helppoa esimerkiksi kaikille maahanmuuttajataustaisille nuorille. Erityistä huomiota kyselylomakkeen laadinnassa vaatii se, että vastaajan anonymiteetti säilymistä mietitään. Kysymysten tulee olla sellaisia, että anonymiteetti säilyy läpi kyselyn. On myös tärkeää, että vastaajan ei tarvitse missään vaiheessa olla huolissaan antamiensa tietojen mahdollisesta väärinkäytöstä. (Kyselylomakkeen laatiminen 2010.)

Kaiken tämän lisäksi tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa on syytä miettiä, vastattiinko kysymyksiin rehellisesti. Vaikka tilanteesta pyrittiin luomaan rauhallinen ja jokaiselle annettiin ohje vastata kysymyksiin itsenäisesti, silti muutama nuori kyseli vieressä istuvalta kaverilta, mitä hän aikoo vastata. Lisäksi kyselylomakkeita ei ollut täytetty loogisesti, vaan esimerkiksi kysyttäes-

sä tupakoinnista jokaisessa kysymyksessä oli vastausvaihtoehto ”En polta”. Silti niin vastanneiden määrä vaihteli tupakointiin liittyvien kysymysten kesken. Sama ongelma toistui lähes jokaisessa kysymyskategoriassa. Nämä asiat on huomioitava tuloksia tulkittaessa. Tutkimusaineiston tuloksia voi myös verrata aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja pohtia, ovatko tulokset samansuuntaisia.

Koska tutkimuksessa on kyse päihteistä, on tutkimuksen eettisyyteen ja eettisiin kysymyksiin kiinnitettävä erityistä huomiota. Tutkimuksen eettisyyttä voidaan arvioida sillä, miten tutkimuksessa on huomioitu hyvä tieteellinen käytäntö ja miten se on toteutettu. Yleinen huolellisuus ja tarkkuus, avoimuus tutkimuksen toteuttamisesta, rehellisyys sekä tutkimuksen asiallinen suunnittelu, toteutus ja raportointi ovat esimerkkejä hyvän tieteellisen käytännön toteuttamisesta. (Kuula 2006, 124.) Ihmisarvon kunnioittaminen ja itsemääräämisoikeus tulee olla lähtökohtana tehtäessä tutkimusta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää ihmisen yksityisyyden suojaan. (Hirsjärvi ym. 2013, 25–27.)

Hyvää tieteellistä käytäntöä on pyritty noudattamaan ja yksityisyyden suoja huomioimaan tarkasti kaikissa tutkimuksen vaiheissa ja läpi koko opinnäytetyön. Ennen tutkimuksen aloittamista haettiin lupa opetusjohtaja Eino Leisimolta. Lisäksi opinnäytetyöstä tehtiin opinnäytetyön suunnitelma, jonka ohjaava opettaja hyväksyi. Tutkimusmenetelmäksi valittiin informoitu kysely, jotta tutkittavien ei tarvitsisi olla huolissaan henkilöllisyytensä paljastumisesta. Myös vastaajat valittiin sattumanvaraisesti, jolloin kukaan ei tiedä, ketkä kaikki tutkimukseen ovat ottaneet osaa. Myöskään tutkimustuloksista ei voi eritellä kenenkään yksittäisen henkilön vastauksia. Lisäksi nuorten huoltajat huomioitiin antamalla nuorille tiedote, jonka he voivat antaa huoltajalleen tiedoksi, mihin nuori on osallistunut.

Tutkimusaineisto on säilytetty koko prosessin ajan samassa paikassa. Tutkimusaineiston perusteella ketään vastaajaa ei voi tunnistaa. Tutkimusaineisto, niin paperiset kyselylomakkeet kuin SPSS- ajot, hävitetään tutkimuksen päätyttyä välittömästi.

6 Tutkimustulokset

Tutkimustulokset on jaettu viiteen pääteemaan kyselylomakkeen teemojen perusteella, jotka ovat tupakka, nuuska, alkoholi, lääkkeet ja huumeet. Haastateltavien taustatiedot on esitelty luvun alussa.

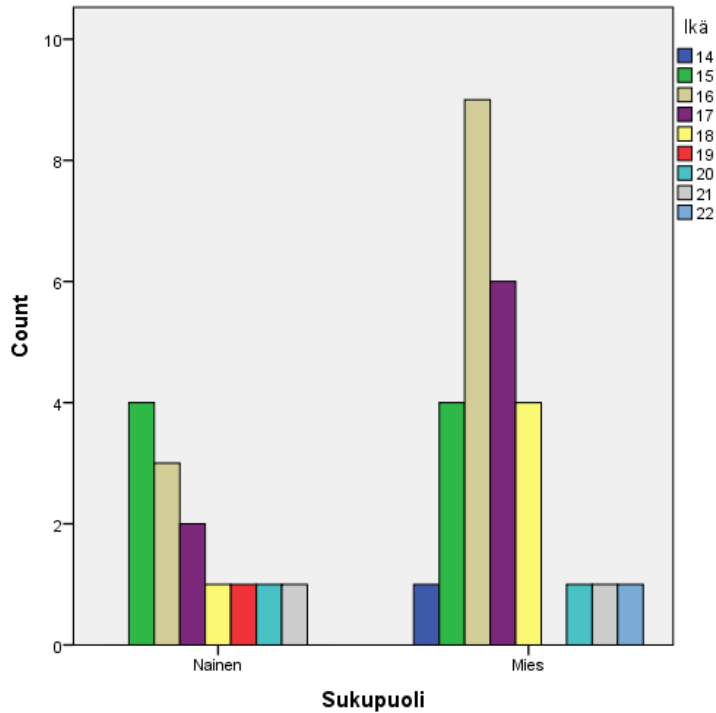
Kyselylomakkeen (liite 1) 26 kysymystä oli jaettu seuraavasti kuuteen osioon:

1. Perustiedot (kysymykset 1-3)
2. Tupakka (kysymykset 4-8)
3. Nuuska (kysymykset 9-11)
4. Alkoholi (kysymykset 12-17)
5. Lääkkeet (kysymykset 18-21)
6. Huumeet (kysymykset 22-26)

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Tutkimukseen osallistui 40 nuorta neljältä eri nuorisotilalta Jyväskylän alueelta. Tutkimukseen osallistuneista 13 oli tyttöjä ja loput 27 poikia. Kyselyyn vastanneiden ikä vaihteli 14 ja 22 vuoden välillä. Vastaajista alaikäisiä oli 29 nuorta, joista poikia oli 20 ja tyttöjä 9. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli 16-vuotiaita (ks. kuvio 1.). Peruskoulua vastaajista kävi 16, ammattikoulua 12, lukiota 1, työssä oli 3 ja työttömänä oli 2. Neljä vastaajaa oli valinnut vaihto-

ehdon muu ja kaksi vastaajaa oli jättänyt vastaamatta kysymykseen kokonaan.

Kuvio 1. Vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma (n= 40)

6.2 Tupakka

40 nuoresta 27 ilmoitti tupakoivansa. Toisin sanoen vastaajista 67,5 % tupakoi. Tupakoivista 27 nuoresta alaikäisiä oli 22 nuorta. Pojista 19 ja tytöistä 8 ilmoitti tupakoivansa. Kuitenkin kun ottaa huomioon sen, että vastanneista lähes 2/3 oli poikia, niin selviää, että suhteessa tupakoivia oli yhtä monta tytöissä ja pojissa. (ks. taulukko 1.)

Taulukko 1. Nuorten tupakointi sukupuolittain (n= 40)

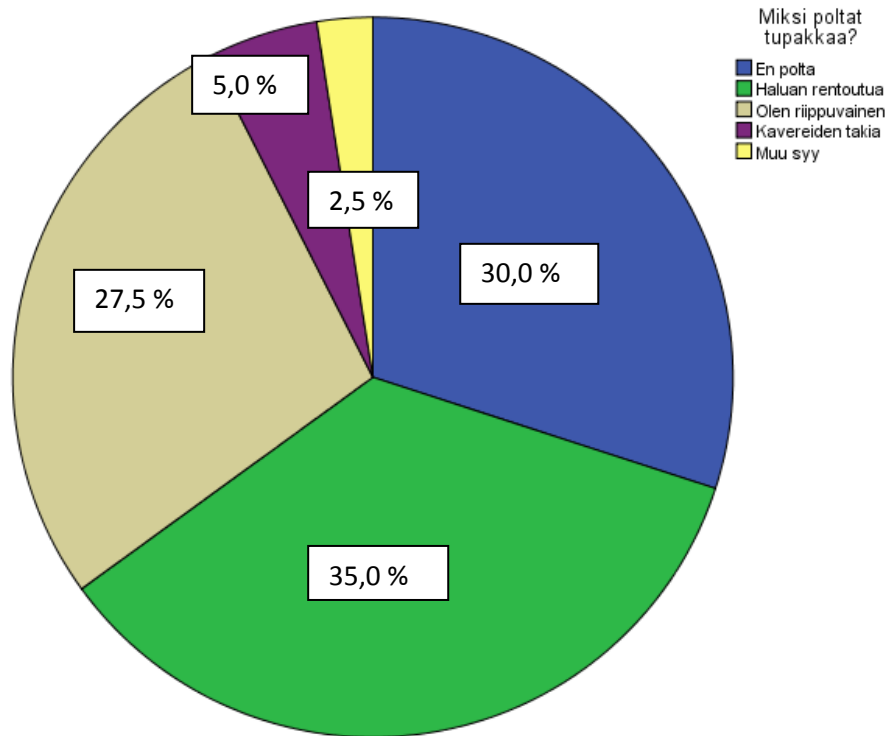
			Sukupuoli		Yhteensä
			Nainen	Mies	
Tupakointi	En	Määrä	5	8	13
		% sukupuolittain	38,5%	29,6%	32,5%
	Kyllä	Määrä	8	19	27
		% sukupuolittain	61,5%	70,4%	67,5%
Yhteensä	Määrä	13	27	40	
	% sukupuolittain	100,0%	100,0%	100,0%	

Kysyttäessä mistä nuoret hankkivat tupakkaa, suurin osa oli vastannut kaupasta. Myös alaikäisistä 9 oli kertonut hankkivansa tupakkansa kaupasta. Toiseksi eniten oli vastattu, että tupakat hankitaan muilta aikuisilta, jopa 10 alaikäistä ilmoitti näin. Lisäksi oli mainittu, että tupakkaa hankitaan kavereilta, kioskista ja baarista. Vääriä tai väärennettyjä henkilöpapereita tupakan oston yhteydessä oli käyttänyt yhteensä 3 nuorta. Vääriä tai väärennettyjä henkilöpapereita oli käytetty kioskissa ja kaupassa.

Niistä nuorista, jotka polttavat tupakkaa, suurin osa eli 14 nuorta, ilmoitti polttamisen syyksi sen, että he haluavat rentoutua. 11 nuorta ilmoitti olevansa riippuvainen, 2 kertoi polttavansa kavereiden takia ja yhdellä oli muu syy. Myös toinen nuori oli kirjoittanut kohtaan ”muu syy, mikä?” perustelunsa, miksi polttaa joskus tupakkaa. (ks. kuvio 2.) Nämä perustelut tupakoinnille olivat:

”Tylsyyys” (poika)

”Jos poltan niin sosiaalisista syistä” (poika)

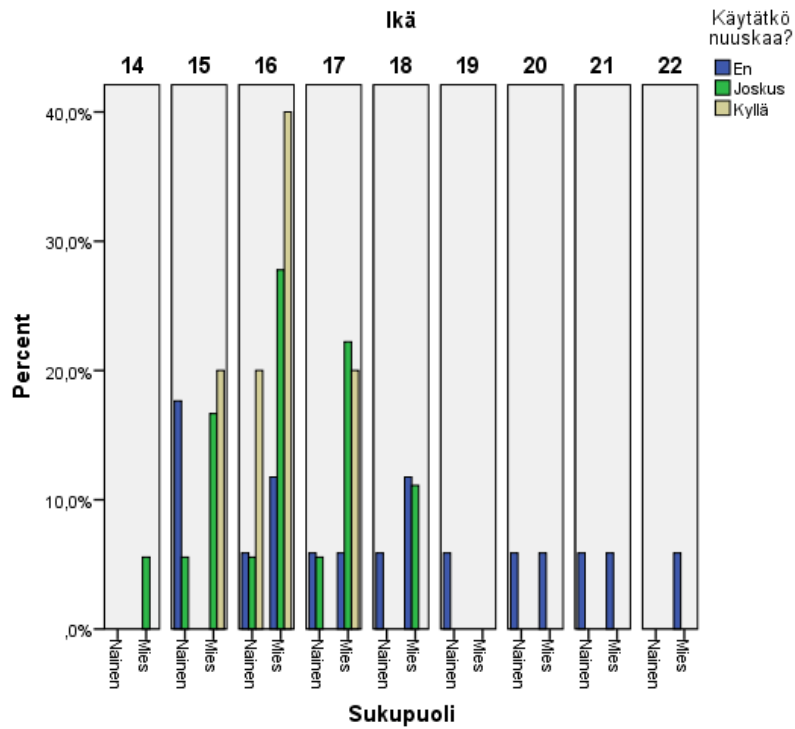

Kuvio 2. Miksi poltat tupakkaa? (n=40)

6.3 Nuuska

40 nuoresta 42,5 % (17 kpl) ei käytä nuuskaa lainkaan, 45,0 % (18 kpl) käyttää joskus ja 12,5 % (5 kpl) käyttää säännöllisesti. Joskus käyttävistä 15 oli poikia ja 3 tyttöjä. Säännöllisesti käyttävistä 4 oli poikia. Kaikki viisi säännöllisesti käyttävää olivat alaikäisiä. Vain kahdeksan alaikäistä ei käytä nuuskaa lainkaan. (ks. kuvio 3.)

Kuvio 3. Nuuskan käyttö. (n=40)

Nuuska hankitaan useimmiten kavereilta. Lisäksi yksi nuori oli ilmoittanut hankkivansa sitä sisaruksilta ja yksi ulkomailta tai laivalta. Nuuskan käyttämisen syyksi oli useimmiten ilmoitettu tupakan tavoin halu rentoutua. Neljä ilmoitti olevansa riippuvainen ja yksi käyttää nuuskaa kavereiden takia. Seitsemän vastaajaa valitsi vaihtoehdon ”muu syy”.

”Kokeilun halu” (poika)

”Voi kattoo tv ilman niksoi” (poika)

”Tupakoinnin lopettaminen” (tyttö)

”Iha läpällä” (poika)

"Ei ole tupakkaa" (poika)

"Jos saan ilmaseksi niin otan sillon" (poika)

6.4 Alkoholi

40 nuoresta alkoholia ilmoitti käyttävänsä 31 nuorta, eli 77,5 % vastanneista. Alkoholia käyttävistä nuorista 21 oli alaikäisiä. Pojista 20 ja tytöistä 11 ilmoitti käyttävänsä alkoholia. Toisin sanoen vain 7 poikaa ja 2 tyttöä eivät käytä alkoholia lainkaan. (ks. taulukko 2.)

Taulukko 2. Nuorten alkoholin käyttö sukupuolittain (n=40)

			Sukupuoli		Yhteensä
			Nainen	Mies	
Käytätkö alkoholia?	En	Määrä	2	7	9
		% sukupuolittain	15,4%	25,9%	22,5%
	Kyllä	Määrä	11	20	31
		% sukupuolittain	84,6%	74,1%	77,5%
Yhteensä	Määrä	13	27	40	
	% sukupuolittain	100,0%	100,0%	100,0%	

Humalahakuisesti nuorista ilmoitti juovansa 35,0 % (14 kpl) vastanneista, joista 13 oli alaikäisiä. Joskus humalahakuisesti juovia oli 47,5 % (19 kpl) ja ei koskaan humalahakuisesti juovia 17,5 % (7 kpl).

Alkoholi hankitaan tutkimuksen mukaan useimmiten kavereiden avulla. Näin vastasi 14 nuorta, jotka olivat kaikki alaikäisiä. Seuraavaksi useimmiten alaikäisille alkoholin hankkii joku tuntematon henkilö. Yksi alaikäinen ilmoitti hankkivansa alkoholin kotoa ja yksi kertoi hakevansa alkoholia itse kaupasta.

Vääriä tai väärennettyjä henkilöpapereita alkoholia hankkiakseen oli käyttänyt yhteensä 3 nuorta. Kaikki kolme olivat käyttäneet vääriä tai väärennettyjä papereita Alkossa.

Samoin kuin tupakan ja nuuskan kohdalla, nuorista 26 ilmoitti käyttävänsä alkoholia siksi, että he haluavat rentoutua. Kaksi ilmoitti käyttävänsä alkoholia kavereiden takia ja viisi nuorta ilmoitti, että he käyttävät alkoholia muusta syystä.

"Huvikseen" (poika)

"Hauskanpito" (poika ja tyttö)

6.5 Lääkkeet

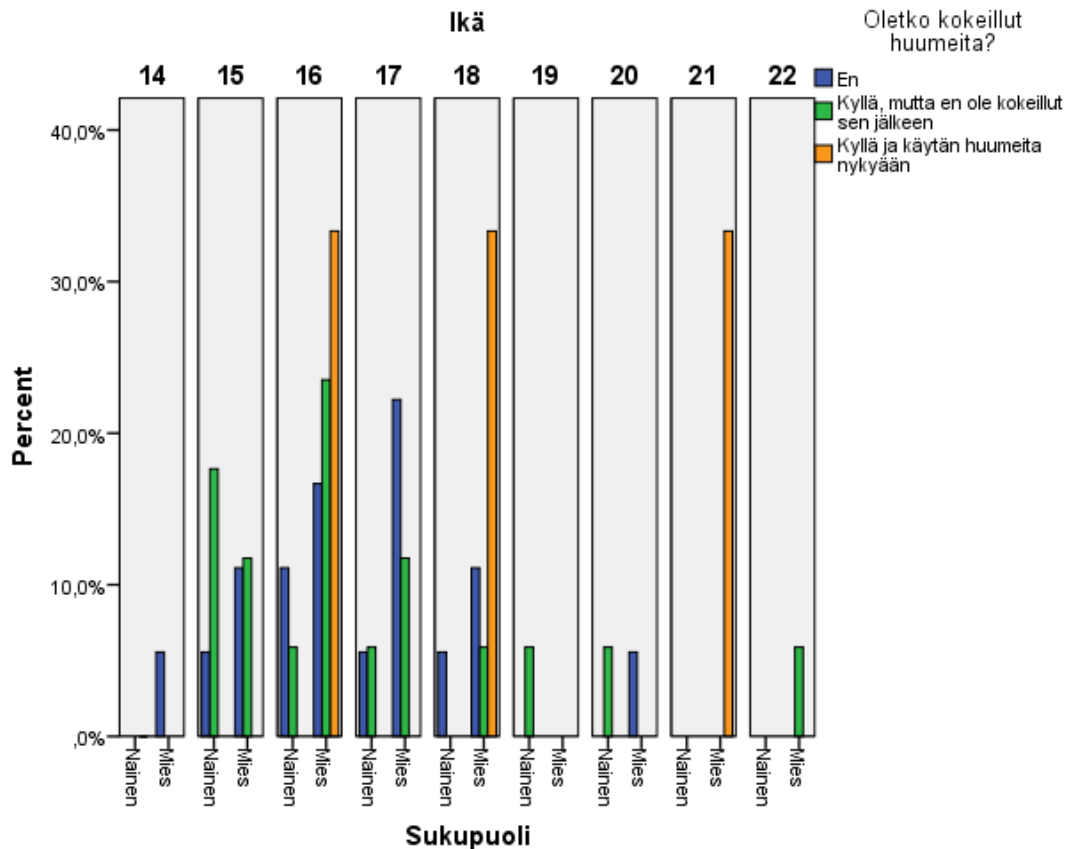
Kaksi nuorta ilmoitti, että on käyttänyt lääkkeitä ilman alkoholia päihtymistarkoitukseen. Molemmat olivat alaikäisiä. Läkkeitä ja alkoholia yhdessä päihtymistarkoituksessa oli käyttänyt myös kaksi nuorta, tässäkin tapauksessa molemmat alaikäisiä. Läkkeet hankittiin itse apteekista, kavereilta tai kotoa.

Syyksi lääkeaineiden käyttöön päihtymistarkoituksena ilmoitettiin halu rentoutua tai muu syy. Vastauksen "muu syy, mikä?" oli valinnut poika. Syyksi hän ilmoitti, että on käyttänyt lääkeaineita päihtymistarkoitukseen vahingossa.

6.6 Huumeet

18 nuorta kysymykseen vastanneista, eli 47,4 %, ilmoitti, että ei ole kokeillut huumeita. 17 eli 44,7 % nuorta kertoi kokeilleensa kerran huumeita. Näistä

nuorista 13 oli alaikäisiä. Pojista 10 ja tytöistä 7 oli kokeillut huumeita, joten tytöt olivat kokeilleet huumeita poikia useammin. 7,9 % (3 kpl) vastaajista, joista yksi oli alaikäinen, ilmoitti kokeilleensa ja käyttävänsä huumeita nykyäänkin. (ks. kuvio 4.)

Kuvio 4. Nuorten huumeiden käyttö. (n=38)

Vastaajista 47,4 % (18 kpl) oli kokeillut tai käyttänyt kannabista. Näistä 13 oli poikia ja 5 tyttöjä. Kannabista kokeilleista tai käyttäneistä 14 nuorta oli alaikäisiä. Heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, lsd:tä, gammaa tai muita vastaavia aineita ilmoitti kokeilleensa tai käyttävänsä kaksi nuorta. Yksi oli haistellut huumaavia aineita, kuten liimaa, butaania tai muita sellaisia.

Huumeiden käytön syyksi viisi ilmoitti halun rentoutua, yksi kertoi käyttävänsä huumeita kavereiden takia ja kahdeksalla oli muu syy. Kaksi poikaa ja yksi tyttö ilmoittivat syyksi kokeilunhalun. Muita sanallisia vastauksia olivat:

"Kiinnostus/kokeilunhalu" (tyttö)

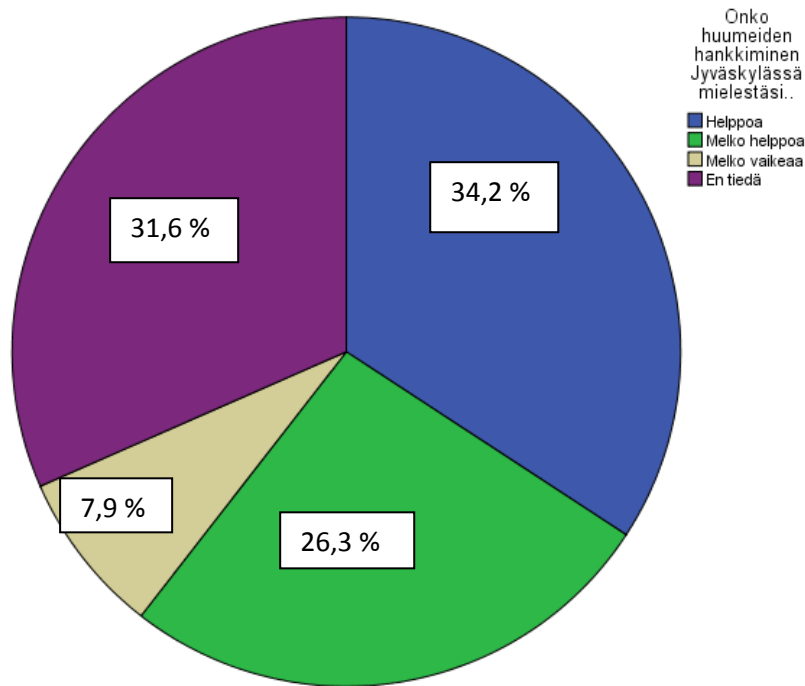
"Tajunnan laajennus, oppiminen, johonkin asiaan syventyminen, luovuus; esim. musiikkia soittaessa." (poika)

Tutkimuksen mukaan seitsemän hankki huumeet kaupungilta, yksi kotoa, yksi sosiaalisen median kautta ja kahdeksan ilmoitti hankkivansa huumeet muualta, kuin annetuista vastausvaihtoehdoista. Kaksi poikaa ja yksi tyttö ilmoitti hankkivansa huumeita kavereilta. Muita vastauksia olivat:

"Tuttavapiirit" (tyttö)

"Ex-poikaystävä" (tyttö)

Kysyttäessä nuorilta onko huumeiden hankkiminen Jyväskylässä mielestäsi helppoa, melko helppoa, melko vaikeaa vai vaikeaa, 13 nuorta kysymykseen vastanneista eli 34,2 % arveli sen olevan helppoa. 26,3 % (10 kpl) arvioi huumeiden hankkimisen olevan melko helppoa, melko vaikeaksi sen luokitteli kolme nuorta eli 7,9 %. Yksikään nuori ei mieltänyt huumeiden hankkimisen olevan vaikeaa. 12 nuorta eli 31,6 % vastasi kysymykseen "en tiedä". (ks. kuvio 5.)

Kuvio 5. Mielipide huumeiden hankinnan helppoudesta Jyväskylässä. (n=38)

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia sekä tutkimuksen toteutusta. Heikkilän mukaan on tärkeää, että tutkija tuntee tutkittavan aihepiirin etukäteen, jottei tutkija tee vääriä tulkintoja tuloksista (Heikkilä 2001, 16). Toisin sanoen nyt, kun aihetta on tarkastellut kirjallisuuden ja aiempien tutkimusten pohjalta, on helpompi tulkita tuloksia. Tulosten tulkinta tarkoittaa analyysin tuloksien pohtimista ja sen perusteella tehtyjä omia johtopäätöksiä (Hirsjärvi ym. 2013, 229).

7.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millainen nuorten päihdekulttuuri on nykypäivänä Jyväskylässä. Toisin sanoen tavoitteena oli saada selville mitä, miten, miksi, missä ja milloin nuoret käyttävät päihteitä. Kaikkiin kysy-

myksiin ei pyritty saamaan vastauksia kyselylomakkeen avulla, vaan apuna käytettiin aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja aiheesta kertovaa kirjallisuutta. Tämä siksi, että kyselylomake pysyisi sen mittaisena, että nuoret jaksavat keskittyä siihen ja täyttää sen huolella. Yhteenvetona tutkimustuloksista voidaan sanoa, että ne ovat melko yhdenmukaisia jo aiemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Tutkimustuloksia vertaillaessa täytyy ottaa huomioon, että vastaajista suurin osa, eli 67,5 % oli miehiä ja 32,5 % oli naisia. Jotta miesten ja naisten välisiä eroja voitaisiin vertailla keskenään mielekkäästi, täytyisi vastaajia kummastakin sukupuolesta olla suurin piirtein saman verran.

Kyselyn tulokset ovat taulukkomuodossa nähtävissä liitteissä (liite 3). Taulukot ovat frekvenssitaulukoita ja ne on tuotettu SPSS ohjelmaa käyttäen. Frekvenssitaulukossa näkyy frekvenssit, eli vastausten määrä sekä niiden jakautuminen prosentuaalisesti. Lisäksi tulosteessa näkyy prosenttimäärä, jossa mukana ovat vain kysymykseen vastanneet (Valid percent) sekä kumulatiivinen prosentti, joka kertoo, kuinka monta havaintoarvoa jää vastaavan rajan alapuolelle. Tässä kyselyssä kumulatiivisella frekvenssillä ei ole kuitenkaan merkitystä.

Tässä luvussa tarkistelen saamiani tutkimustuloksia lähinnä alaikäisten osalta, sillä silloin tuloksia on helpompi vertailla Kouluterveyskyselyn, Nuorten terveystapatutkimuksen ja Eurooppalaisen koululaistutkimuksen tuloksiin, joissa vastaajina toimivat noin 15–17-vuotiaat nuoret.

Tupakoinnin osalta tuloksia ei voi verrata suoraan Kouluterveyskyselyyn, Nuorten terveystapatutkimukseen eikä Eurooppalaiseen koululaistutkimukseen nuorten päihteiden käytöstä, sillä näissä kyselyissä kysytään, tupakoiko nuori päivittäin ja tässä tutkimuksessa kysyttiin tupakoiko nuori ylipäätään. Yhteenvetona aiemmin tehdyistä tutkimuksista selvisi, että noin 15 % nuorista tupakoi päivittäin. (Raitasalo ym. 2013, 15; Kinnunen ym. 2013, 20-22; Tulok-

set 2014.) Tässä tutkimuksessa tupakoivien osuus oli 75,9 %. Tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia Nuorten terveystapatutkimuksen kanssa, kun tarkastellaan mistä nuoret hankkivat tupakkaa. Useimmiten tupakka hankitaan kavereilta tai muilta aikuisilta. Itse tupakkaa ostetaan melko vähän.

Nuuskan käytössä on samanlainen haaste vertailussa kuin tupakoinnissakin. Aiemmin tehdyissä suuremmissa tutkimuksissa on kysytty nuuskan käyttöä päivittäin tai viikoittain. Tuloksista ilmenee, että pojat käyttävät nuuskaa huomattavasti tyttöjä useammin. (Raitasalo ym. 2012, 15; Kinnunen ym. 2013, 22–23; Tulokset 2014.) Samankaltaiseen tulokseen on päätyntä tämäkin tutkimus. Tehdyn tutkimuksen perusteella nuuskaa käytetään joskus, riippuen sen saatavuudesta ja kaveripiiristä. Nuuska hankitaan useimmiten kavereilta, seuraavaksi yleisintä sen hankkiminen on laivoilta tai ulkomaanmatkoilta. Nuorten terveystapatutkimus on päätyntä samanlaisiin tuloksiin vuonna 2013 tehdyssä tutkimuksessa (Kinnunen ym. 2013, 22–23).

Lääkkeiden käyttöä päihtymistarkoitukseen on tutkinut Eurooppalainen kouluistutkimus nuorten päihteiden käytöstä. Sen mukaan lääkkeiden käyttö päihtymistarkoitukseen on melko vähäistä, pojista 5 % ja tytöistä 9 % on käyttänyt lääkkeitä päihtymistarkoitukseen. (Raitasalo ym. 2012, 21.) Myös tämän opinnäytetyön tutkimustuloksista selviää, että päihtymistarkoitukseen lääkkeitä käytetään vähän. Tutkimuksen mukaan myös alkoholin ja lääkkeiden yhteiskäyttö päihtymistarkoitukseen on vähäistä, vain 7,4 % alaikäisistä ilmoitti käyttäneensä lääkkeitä ja alkoholia yhdessä päihtyäkseen. Tässäkin suhteessa ESPAD- tutkimus on saanut samankaltaisia tuloksia, 6 % pojista ja 14 % tytöistä on käyttänyt lääkkeitä ja alkoholia yhdessä päihtymistarkoituksessa (Raitasalo ym. 2012, 21).

Tässä kyselyssä kysyttiin nuoren alkoholin käytöstä, humalahakuisesta juomisesta, alkoholin hankkimisesta sekä syystä käyttää alkoholia. 72,4 % alaikäis-

tä kertoi käyttävänsä alkoholia ja 44,8 % ilmoitti juovansa humalahakuisesti. Joskus humalahakuisesti juovia oli 41,4 % alaikäisistä vastaajista. Kouluterveyskysely, ESPAD- tutkimus ja NNTT ovat kysyneet, juoko nuori itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa. ESPAD- tutkimuksen mukaan 33 % pojista ja 35 % tytöistä juo itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa. (Raitasalo ym. 2012, 18-21.) NNTT:n ja Kouluterveyskyselyn mukaan noin 12 % nuorista juo itsensä tosi humalaan kerran kuukaudessa (Kinnunen ym. 2013, 40-41; SOTKANet-tilasto- ja indikaattoripankki n.d). Tämän tutkimuksen perusteella alkoholi hankittiin useimmiten kavereilta tai tuntemattomalta henkilöltä. Alaikäisistä vain yksi nuori ilmoitti hakevansa alkoholia itse kaupasta.

Alaikäisistä vastaajista 46,4 % oli kokeillut huumeita kerran elämässään ja yksi nuori ilmoitti käyttävänsä huumeita nykyäänkin. 50,0 % alaikäisistä oli kokeillut tai käyttänyt kannabista, vain yksi nuori oli haistellut jotain huumaavia aineita. Kaikki nuoret eivät mieltäneet kannabista laittomaksi huumeeksi. ESPAD- tutkimuksen mukaan 12 % pojista ja 10 % tytöistä on käyttänyt elinikanaan kannabista. Liimoja ynnä muita aineita oli haistellut päihtymistarkoituksessa 9 % pojista ja 11 % tytöistä. Muiden laittomien huumeiden käyttö alaikäisillä nuorilla oli harvinaista myös ESPAD- tutkimuksen perusteella. (Raitasalo ym. 2012, 22–23.)

Tarkasteltaessa tutkimustuloksia tutkimuskysymysten kautta voidaan todeta, että suurin osa nuorista juo alkoholia ja polttaa tupakkaa. Kyselyn perusteella näyttää siltä, että tupakoivia nuoria on huomattava määrä, jopa 67,5 % vastanneista kertoi tupakoivansa. Yllättävää tuloksissa oli myös se, että tupakoivista nuorista 11 vastasi polttavansa tupakkaa, koska on riippuvainen.

Yli puolet nuorista juo usein tai joskus humalahakuisesti. Nuuskan käyttö on vielä melko harvinaista ja sitä käyttävät lähinnä alaikäiset nuoret. Huumeista

nuoret ovat kokeilleet tai käyttävät lähinnä kannabista. Huomattavaa tuloksissa on se, että jopa 18/40 nuorta on kokeillut kannabista, lähes puolet siis. Näyttää siltä, ettei kannabiksen kokeilu ja polttelu ole kovin harvinaista, vaan tosiasiassa melko yleistä.

Huomioitavaa tämän tutkimuksen perusteella on se, että päihteiden käytön syynä ilmoitettiin yleisimmin rentoutuminen. Tutkimustulos tukee Jaatisen (2000, 143–145) pohdintaa siitä, että nuorien arki on niin kiireistä ja suorituskeskeistä, että rentoutuakseen he tarvitsevat päihteitä. Sosiaalista painetta ei tämän tutkimuksen mukaan juurikaan tunnettu päihteiden käytön suhteen. Vain yksittäiset nuoret ilmoittivat käyttävänsä päihteitä kavereiden takia. Myös Maunu (2012, 148) sanoo, että päihteitä käytetään harvoin sosiaalisen paineen alla. Aiemmin tehtyjen tutkimuksien perusteella alkoholia ja huumeita käytetään useimmiten kavereiden luona ja lähinnä viikonloppuisin.

Koska kyselyn tulokset eroavat jo tehdyistä tutkimuksista joiltakin osin, esimerkiksi kannabiksen käytön osalta, nousee esiin kysymys miksi näin on. Onko kenties niin, että nuorisotiloilla käy kaveriporukoita, joilla on samanlainen tapa käyttää päihteitä? Mikäli näin on, silloin on voinut käydä niin, että kyselyyn on osallistunut suuri päihdemyönteinen kaveriporukka, joka vaikuttaa tuloksiin merkittävästi. Tosin tutkimustuloksista ilmenee myös, että nuorissa on niitäkin, jotka eivät käytä päihteitä lainkaan. Tällaisia nuoria on kuitenkin vähän verraten päihteitä käyttäviin nuoriin, sekä siihen, että aiemmin tehtyjen tutkimusten osalta päihteiden käyttö olisi vähenemään päin. Onko siis niin, että nuorisotiloilla käy lähinnä päihteitä käyttäviä nuoria ja raittiit nuoret viettävät vapaa-aikansa muualla? Vai vaikuttiko vieressä istuva kaveri vastuksiin kuitenkin merkittävästi?

7.2 Tutkimuksen toteutuksen tarkastelua

Opinnäytetyön aiheen rajaaminen onnistui mielestäni hyvin. Haastavampaa oli suunnitella kyselylomakkeen kysymykset niin, että niiden avulla saataisiin uutta tietoa nuorten päihdekulttuurista. Nuorten päihteidenkäyttöä on tutkittu jo pitkään ja melko monipuolisesti. Kuitenkin kattavia paikkakunta-kohtaisia tuloksia on vaikea saada käsiinsä. Lisäksi tämän tutkimuksen kohderyhmä, eli nuorisotaloilla käyvät nuoret, toivat erilaista näkökulmaa aiheeseen.

Tutkimuksen aineistonkeruu suoritettiin informoituna kyselynä neljässä eri nuorisotilassa ja – talossa Jyväskylän alueella. Tutkimukseen osallistui 40 nuorta. Nuorista ne, jotka olivat kyselyn toteutus päivänä viettämässä aikaansa nuorisotiloilla ja olivat halukkaita osallistumaan kyselyyn, valikoituivat otokseen. Nuorten henkilöllisyys ei selvinnyt kenellekään missään vaiheessa tutkimusta. Mielestäni 40 vastausta on ihan riittävä määrä, kun ei tiedetä nuorisotiloilla käyvien määrää normaalina päivänä. Toki suurempi vastausprosentti olisi tuonut luotettavuutta tutkimukselle. Toisaalta uskon, että samankaltaisiin tuloksiin olisi päästy myös suuremmalla vastaajajoukolla. Kuitenkin jos mukaan olisi otettu myös haja-asutusalueiden nuorisotilat, olisivat tulokset voineet olla ehkä erilaisia, sillä haja-asutusalueilla asuvien nuorten päihteiden käyttö voi olla erilaista, kuin keskustan läheisyydessä asuvien. Vuodenaika kyselyn toteuttamiseen ei ehkä ollut kaikkein paras, sillä nuoret odottivat jo kovasti kesälomaa ja olivat levottomia. Lisäksi hyvien kelien vuoksi tiloilla oli vähemmän nuoria kuin tavallisesti.

Nuorisotiloilla tunnelma oli rento. Nuoret eivät kaivanneet sen kummempia alkulämmittelyjä ennen kyselyä, vaan olivat pikemminkin rauhattomia ja halusivat heti päästä täyttämään kyselylomakkeen. Ennen lomakkeiden jakamista kyselyn valvoja kertoi lyhyesti kyselystä, sen taustoista ja tarkoituksesta. Nuorille annettiin myös kyselystä kertova tiedote (liite 2) huoltajille vietäväk-

si. Nuorille annettiin myös mahdollisuus kysyä, jos jokin kysymys tai asia oli epäselvä. Vaikka nuorille painotettiin itsenäistä vastaamista, saattoivat jotkut nuoret keskustella silti kysymyksistä keskenään. Osa nuorista hakeutui rauhallisempaan tilaan tekemään kyselyn. Tässä suhteessa nuorisotiloilla toteutettava kysely on kenties haastavampi, kuin koululla toteutettava kysely jossa jokaisella olisi ollut oma tila ja paljon aikaa vastata kyselyyn. Nuorisotilalle tulleet nuoret tulevat viettämään sinne vapaa-aikaa, eivätkä halua käyttää paljon aikaa sellaiseen tekemiseen, mikä ei tuota heille mielihyvää. Kyselyn toteutukseen meni aikaa noin 20 minuuttia alkuselostuksista siihen, että nuoret olivat täyttäneet lomakkeet. Koulussa tunnilla tehty kysely taas saattaisi auttaa nuoria keskittymään paremmin, sillä siihen olisi varattu tietty aika jo valmiiksi.

Tutkimuksen tulokset toimitetaan jyvaskyläläiselle Tarjontatyöryhmälle. Uskon tutkimuksen tuloksien yhdessä aiempien tutkimusten kanssa antavan toimijoille selkeän kokonaiskuvan nuorten päihteiden käytöstä. Lisäksi uskon, että tuloksien perusteella he voivat suunnitella ja suunnata toimintaansa paremmin nuorten päihteiden käytön haittojen vähentämiseen.

Minulla ei ollut ennen tutkimuksen tekemistä oletuksia eli hypoteeseja tutkimuksen tuloksista. Toki aiempien tutkimusten perusteella ajattelin, että nuorista suurempi osa olisi raittiita tai ei polttaisi tupakkaa. Mutta tässäkin suhteessa täytyy muistaa kysymyslomakkeen kysymysten muoto; kaikki nuoret, jotka esimerkiksi vastasivat polttavansa tupakkaa, eivät polta ehkä päivittäin. Vai pitäisikö tuloksista vetää johtopäätös, että nuorisotiloilla käyvistä nuorista suurin osa käyttää päihteitä? Ovatko nuorisotilat ajanviettopaikka arkena, kun päihteitä ei käytetä?

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen tulokset tukivat aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksia niiltä osin, kun niitä oli mielekästä verrata keskenään. Esimerkiksi

tulokset olivat yhtenäisiä nuuskan käytön yleistymisen, päihteiden hankintaväylien ja käytettävien huumausaineiden kanssa. Yhteneväisyyttä löytyi myös nuorten ajatuksista päihteiden saatavuuden, erityisesti huumeiden saatavuuden, helppoudesta.

Tutkimus onnistui mielestäni vastamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin, varsinkin kun ottaa huomioon jo aiemmin tehtyjen tutkimusten tulokset. Tutkimuksen luotettavuutta vähentävät epäloogiset vastaukset, kenties nuoret ovat ajatelleet kysymykset toisin kuin tutkija tai täyttäneet kyselylomakkeet huolimattomasti. Kokonaisuutta tarkasteltaessa voi kuitenkin todeta, että tutkimuksen tulokset tukevat pääosin aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksia, jolloin tutkimuksen tuloksien luotettavuus lisääntyy.

Jatkotutkimusehdotuksia

Kuten olen aiemmin jo todennut, aihetta on tutkittu jo melko paljon ja tutkimuksia aiheesta tehdään koko ajan lisää. Jatkotutkimusaiheena voisi olla toistaa kysely muutaman vuoden päästä samanlaisena ja vertailla tuloksia tämän tutkimuksen tuloksiin. Olisi mielenkiintoista tietää, muuttuuko nuorten asenteet päihteisiin ja voisiko nuorisotiloilla tehdä jotakin asian eteen.

Toisena jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista toteuttaa kysely haja-asutusalueiden nuorisotiloilla ja vertailla sitten tämän ja sen tutkimuksen tuloksia keskenään ja selvittää, vaikuttaako asuinalue päihdekulttuuriin. Jotkin tutkimukset osoittavat, ettei asuinalueella ole väliä. Mutta toisaalta, päihteiden saatavuus voi esimerkiksi olla haastavampaa haja-asutusalueilla.

Kolmantena jatkotutkimusaiheena voisi selvittää, kuinka alan ammattilaiset, kuten poliisit, etsivät nuorisotyöntekijät ja Saappaan työntekijät näkevät nuorten päihdekulttuurin nykypäivänä. Millaisena se näkyy työkentällä ja miten tulosten perusteella nuorten parissa tehtävää työtä voisi kehittää eteenpäin.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2003. Nuoren aika. 2. uud.p. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Aapola, S. 2003. Murrosiän lyhyt historia Suomessa. Teoksessa Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Toim. S. Aapola & M. Kaarninen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy, 88-101.
- Aapola, S. & Kaarninen, M. 2003. Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Toim. S. Aapola & M. Kaarninen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy, 12, 17.
- Ahlström, S. & Karvonen, S. 2010. Miten nuoret juovat? Teoksessa Suomi juo. Toim. P. Mäkelä, H. Mustonen & C. Tigerstedt. Helsinki: Yliopistopaino, 129-139.
- Ahponen, P. 2001. Kulttuurin pesäpaikka – Yhteiskunnallisia lähestymistapoja kulttuuriteoriaan. Vantaa: WSOY.
- Alasuutari, P. 1996. Kulttuurintutkimus ja kulturalismi. Teoksessa Kulttuurintutkimus. Toim. J. Kupiainen ja E. Sevänen. Jyväskylä: Gummerus.
- Alue- ja nuorisotilat. 2014. Jyväskylän kaupunki. Viitattu 25.6.2014. <http://www.jyvaskyla.fi/>, liikunta- ja vapaa-aika, nuorisopalvelut, aluenuorisotyö ja tilat.
- Bottas, O. 2009. Kulttuurit tutuksi. Keuruu: Otava.
- Ernvall, R., Ernvall, S. & Kaukkila, H-S. 2002. Tilastollisia menetelmiä sosiaali- ja terveysalalle. Helsinki: WSOY.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heikkilä, T. 2001. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Hiltunen, L. 2008. Kyselytutkimus. Graduryhmä – kevät 2008. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 25.6.2014. <http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/kyselytutkimus.pdf>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15-17. p. Helsinki: Tammi.
- Holmila, M., Warpenius, K., Warsell, L., Kesänen, M. & Tamminen, I. 2009. Paikallinen alkoholipolitiikka. Pakka-hankkeen loppuraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 5/2009. Viitattu 25.6.2014. <http://www.thl.fi/fi/>, julkaisut, julkaisusarjat, raportti-sarjan julkaisut.
- Jaatinen, J. 2000. Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurin kuvaajina. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 251. Saarijärvi: Gummerus.
- Kaplan, L. J. 1986. Nuoruus- hyvästijätö lapsuudelle. Keuruu: Otava.
- Karjaluoto, H. 2007. SPSS opas markkinatutkijoille. Working paper N:o 344/2007. Jyväskylän yliopisto, Kauppakorkeakoulu. Viitattu 2.7.2014. <https://www.jyu.fi/jsbe>, tutkimus, julkaisut, JSBE Working Paper –sarja.
- Kinnunen, J., Lindfors, P., Pere, L., Ollila, H., Samposalo, H. & Rimpelä, A. 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihdeiden käyttö 1977-2013. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:16. Viitattu 24.6.2014. <http://www.stm.fi/etusivu>, julkaisut, raportteja ja muistioita, 2013.
- Knuutila, S. 1996. Kaiken kattava kulttuuri? Teoksessa Kulttuurintutkimus. Toim. J. Kupiainen ja E. Sevänen. Jyväskylä: Gummerus.
- Kouluterveyskysely. 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 24.6.2014. <http://www.thl.fi/fi/>, tutkimus ja asiantuntijatyö, väestötutkimukset, kouluterveyskysely.
- Kuula, A. 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Etiikkaa ihmis- tieteille. Toim. J. Hallamaa, V. Launis, S. Lötjönen & I. Sorvali. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 124.
- Kyselylomakkeen laatiminen. 2010. KvantiMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 25.6.2014. <http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/intro.html>, kyselylomakkeen laatiminen (lomakesuunnittelu).
- Kyselyn toteuttaminen. 2014. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 24.6.2014. <http://www.thl.fi/fi/>, tutkimus ja asiantuntijatyö, väestötutkimukset, kouluterveyskysely, kyselyn toteuttaminen.

- L 17.1.1986/41. Päihdehuoltolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.12.2013. <http://www.finlex.fi/>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- L 27.1.2006/72. Nuorisolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.4.2014. <http://www.finlex.fi/>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.4.2014. <http://www.finlex.fi/>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- L 19.11.1993/998. Laki nuorista työntekijöistä. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.4.2014. <http://www.finlex.fi/>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- Maunu, A. 2012. Ryypäämällä ryhmäksi. Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin. 2. uud. p. Näköisjulkaisu, pdf. Viitattu 3.6.2014. http://www.ehyt.fi/easydata/customers/ehyt/files/myytavattuotteet/ryyppaamalla_ryhmaksi_virallinen.pdf
- Maunu, A. & Simonen, J. 2010. Miksi juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. Teoksessa Suomi juo. Toim. P. Mäkelä, H. Mustonen & C. Tigerstedt. Helsinki: Yliopistopaino, 86-91.
- Mäkelä, J. & Taivalmäki, M. 2006. "Kuka niin on sanonut, että on pakko?" Tapaustutkimus 8.-luokkalaisten nuorten alkoholinkäyttöön liittämistä merkityksistä. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.
- Mäki-Kulmala, A. 1989. Nuoruus on nuoruus. Jyväskylä: Gummerus.
- Määrällinen tutkimus. N.d. Jyväskylän yliopiston Koppa. Viitattu 30.6.2014. <https://koppa.jyu.fi/>, avoimet, humanistinen tiedekunta, menetelmäpolkuja humanisteille, menetelmäpolku, tutkimusstrategiat, määrällinen tutkimus.
- Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2011. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 2.p. Hämeenlinna: Karisto.
- Nyrönen, A. 2013. Jyväskylän Tarjontatyöryhmä. Sähköpostiviesti 30.5.2013. Vastaanottaja M. Koljonen.
- Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.

Raitasalo, K., Huhtanen, P., Miekkala, M. & Ahlström, S. 2012. Nuorten päih- teiden käyttö Suomessa 1995-2011. ESPAD – tutkimusten tulokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 59/2012. Viitattu 1.7.2014. <http://www.thl.fi/fi/>, julkaisut, julkaisusarjat, raportti-sarjan julkaisut.

Rogers, P. D. & Goldstein, L. 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholiongel- mat. Hämeenlinna: Minerva.

Ruotsalainen, T. & Rämänen, T. 2008. "Välillä voi maistella": jatkotutkimus jyvaskyläläisten yhdeksäsluokkalaisten vapaa-ajasta ja päih-teiden käytöstä viikonloppuisin. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmä- opetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 2.7.2014. <Http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Juva: WS Bookwell Oy.

SOTKANet-tilasto- ja indikaattoripankki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 24.6.2014. <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>.

Sydänmaanlakka, R. 2014. Synkkiksen vastaava nuorisonohjaaja Seppo Pohjo- lainen: "Yhä nuoremmat kaupungilla yömyöhään". Suur-Jyväskylän Lehti. Nro 28. 4.6.2014, 3.

Tulokset. 2014. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 24.6.2014. <http://www.thl.fi/fi/>, tutkimus ja asiantuntijatyö, väestötutkimukset, koulu- terveyskysely,tulokset.

Uusitalo, H. 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma – Johdatus tutkielman maail- maan. Juva: WS Bookwell Oy.

Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Valtari, M. 2006. SPSS-perusteet. SPSS:n versio 14. Opas. Helsingin yliopisto, Vatiotieteellinen tiedekunta, Tieto- ja viestintätekniikka. Viitattu 2.7.2014. <http://www.helsinki.fi/~komulain/Tilastokirjat/04.%20Valtari-Spss-opas.pdf>

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vähäkylä, L. 2011. Varhain tupakoinnin aloittaneilla on moninkertainen riski aloittaa kannabiksen käyttö. Viitattu 2.6.2014. <http://www.aka.fi/fi/A/>, akate-

miasta, mediapalvelut, tiedotteet.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

PERUSTIEDOT

1. Sukupuoli

- a) Nainen   b) Mies

2. Minkä ikäinen olet? _____

3. Oletko

- a) Peruskoulussa   b) Lukiossa   c) Ammattikou-
lussa
d) Työssä   e) Työtön   f) Muu

TUPAKKA

4. Poltatko tupakkaa?

- a) En   b) Kyllä

5. Mistä hankit tupakkaa?

- a) Kaupasta   b) Kioskista   c) Huoltoasemalta   d) Baarista   e)
Kavereilta
f) Vanhemmilta   g) Muilta aikuisilta   h) Sisaruksilta   i)
Otin kotoa
j) Ulkomailta tai laivalta   k) En polta

**6. Oletko käyttänyt vääräiä tai väärennettyjä henkilöllisyyspapereita os-
taaksesi tupakkaa?**

- a) Kyllä   b) Ei

7. Jos olet käyttänyt väärennettyjä henkilöllisyyspapereita, niin missä?

- a) Kauppa   b) Baari   c) Kioski   d) Huoltoasema   e)
En ole käyttänyt vääräiä henkilöllisyyspapereita

8. Miksi poltat tupakkaa?

- a) En polta   b) Haluan rentoutua   c) Olen riippuvainen   d)
Kavereiden takia   e) Muu syy, mikä?

NUUSKA

9. Käytätkö nuuskaa?

- a) En   b) Joskus   c) Kyllä

10. Mistä hankit nuuskaa?

- a) Kaupasta   b) Kioskista   c) Huoltoasemalta   d)
Baarista
- e) Kavereilta   f) Vanhemmilta   g) Muilta aikuisilta   h)
Sisaruksilta
- i) Otin kotoa   j) Ulkomailta tai laivalta k) En käytä nuuskaa

11. Miksi käytät nuuskaa?

- a) En käytä nuuskaa   b) Haluan rentoutua   c) Olen riippu-
vainen
- d) Kavereiden takia   e) Muu syy, mikä?
-

ALKOHOLI

12. Käytätkö alkoholia?

- a) En   b) Kyllä

13. Juotko humalahakuisesti?

- a) Kyllä   b) Joskus   c) En koskaan

14. Mistä hankit alkoholia?

- a) Haen itse Alkosta   b) Haen itse kaupasta   c) Isä tai äiti ha-
kevat tai tarjoavat   d) Sisaruksset hakevat tai tarjoavat   e)
Otan kotoa   f) Kaverit hakevat tai tarjoavat   g) Joku tuntema-
ton henkilö hakee tai tarjoaa   h) Ulkomailta tai laivalta
- i) En käytä alkoholia

15. Oletko käyttänyt väärennettyjä henkilöllisyyspapereita hankkiaksesi alkoholia?

- a) Kyllä   b) En

16. Jos olet käyttänyt väärää henkilöllisyyspapereita, niin missä?

- a) Alko   b) Kauppa   c) Baari   d) Kioski   e) Huoltoasema
- f) En ole käyttänyt väärää henkilöllisyyspapereita

17. Miksi käytät alkoholia?

- a) En käytä alkoholia   b) Haluan rentoutua   c) Olen riippu-
vainen
- d) Kavereiden takia   e) Muu syy, mikä?
-
-

LÄÄKKEET

18. Oletko käyttänyt lääkkeitä (rauhottavia, uni- tai särkylääkkeitä) ilman alkoholia päihtyäksesi?

- a) Kyllä   b) En

19. Oletko käyttänyt alkoholia ja lääkkeitä yhdessä päihtyäksesi?

- a) Kyllä   b) En

20. Mistä hankit lääkkeit?

- a) Haen itse apteekista   b) Isä tai äiti hakee tai tarjoaa   c) Sisarukset hakevat tai tarjoavat   d) Otan kotoa   e) Kaverit hakevat tai tarjoavat   f) Joku tuntematon henkilö hakee tai tarjoaa   g) Ulkomailta tai laivalta   h) Isovanhemmilta   i) En käytä lääkkeitä päihtymistarkoitukseen

21. Miksi käytät lääkkeitä päihtymistarkoitukseen?

- a) En käytä lääkkeitä päihtymistarkoitukseen   b) Haluan rentoutua
c) Olen riippuvainen   d) Kavereiden takia   e) Muu syy, mikä? _____

HUUMEET

22. Oletko kokeillut huumeita?

- a) En   b) En, mutta haluaisin kokeilla   c) Kyllä, mutta en ole kokeillut sen jälkeen   d) Kyllä ja käytän huumeita nykyään

23. Mitä seuraavia aineita olet kokeillut tai käyttänyt?

- a) Kannabista   b) Haistellut jotain huumaavaa ainetta (liimaa, butaania tms.) päihtyäksesi   c) Ekstaasia   d) Subutexia   e) Steroideja
f) Heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia
g) En ole kokeillut enkä käytä huumeita

24. Miksi käytät huumeita?

- a) En käytä huumeita   b) Haluan rentoutua   c) Olen riippuvainen
d) Kavereiden takia   e) Muu syy, mikä?
_____

25. Mistä hankit huumausaineet?

- a) Koulusta   b) Töistä   c) Kotoa   d) Internetistä   e)
Sosiaalisen median kautta f) Kaupungilta   g) Muulta, mis-
tä? _____ h) En käytä

26. Onko huumeiden hankkiminen Jyväskylässä mielestäsi

- a) Helppoa   b) Melko helppoa   c) Melko vaikeaa   d)
Vaikeaa   e) En tiedä

Liite 2. Kotiin vietävä tiedote.

Hyvät vanhemmat ja huoltajat!

Lapsenne on osallistunut nuorisotalolla kyselyyn, jossa kartoitetaan nuorten käsityksiä päihteistä. Kyselyn on laatinut sosionomiopiskelija Mari Koljonen Jyväskylän ammattikorkeakoulusta, joka kartoittaa jyväskyläläistä päihdekulttuuria opinnäytetyössään. Kyselyn toteuttaa muutama JAMKin sosiaali- ja terveystieteiden opiskelija nuorisotiloissa. Kyselyn on pyytänyt Tarjontatyöryhmä, joka pyrkii paikallisesti ehkäisemään alkoholihaittoja. Se on paikallinen yhteistyöryhmä, johon kuuluu edustajia mm. kaupungin sosiaalitoimesta, poliisista, vartiointiliikkeestä ja Alkosta. Nuorille on kerrottu kyselystä etukäteen ennen vastaamista sekä heille on annettu mahdollisuus kysyä lisätietoja kyselystä. Kyselyyn on voinut osallistua vapaaehtoisesti, eikä vastaajien nimiä eikä muita henkilötietoja ole kysytty missään kyselyn toteuttamisen vaiheessa. Kyselyjä toteutetaan eri puolilla kaupunkia eikä vastaajaa voi mitenkään tunnistaa vastauksien perusteella.

Terveisin: Minna, Sirkku, Lea ja Mari

Liite 3. Kyselyn tulokset taulukkomuodossa.

Sukupuoli

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Nainen	13	32,5	32,5	32,5
Valid Mies	27	67,5	67,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Ikä

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
14	1	2,5	2,5	2,5
15	8	20,0	20,0	22,5
16	12	30,0	30,0	52,5
17	8	20,0	20,0	72,5
Valid 18	5	12,5	12,5	85,0
19	1	2,5	2,5	87,5
20	2	5,0	5,0	92,5
21	2	5,0	5,0	97,5
22	1	2,5	2,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Oletko

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Peruskoulussa	16	40,0	42,1	42,1
Lukiossa	1	2,5	2,6	44,7
Ammattikoulussa	12	30,0	31,6	76,3
Valid Työssä	3	7,5	7,9	84,2
Työtön	2	5,0	5,3	89,5
Muu	4	10,0	10,5	100,0
Total	38	95,0	100,0	
Missing System	2	5,0		
Total	40	100,0		

Tupakointi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
En	13	32,5	32,5	32,5
Valid Kyllä	27	67,5	67,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Mistä hankit tupakkaa?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kaupasta	15	37,5	37,5	37,5
Kioskista	1	2,5	2,5	40,0
Baarista	1	2,5	2,5	42,5
Valid Kaverilta	3	7,5	7,5	50,0
Muilta aikuisilta	10	25,0	25,0	75,0
En polta	10	25,0	25,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Oletko käyttänyt väärä tai väärennettyjä henkilöpapereita ostaaksesi tupakkaa?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kyllä	3	7,5	7,5	7,5
Valid Ei	37	92,5	92,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Missä olet käyttänyt väärennettyjä henkilöpapereita?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kauppa	1	2,5	2,5	2,5
Kioski	3	7,5	7,5	10,0
Valid En ole käyttänyt väärä henkilöllisyyspapereita	36	90,0	90,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Miksi poltat tupakkaa?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid En polta	12	30,0	30,0	30,0
Haluan rentoutua	14	35,0	35,0	65,0
Olen riippuvainen	11	27,5	27,5	92,5
Kavereiden takia	2	5,0	5,0	97,5
Muu syy	1	2,5	2,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Käytätkö nuuskaa?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid En	17	42,5	42,5	42,5
Joskus	18	45,0	45,0	87,5
Kyllä	5	12,5	12,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Mistä hankit nuuskaa?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kavereilta	22	55,0	56,4	56,4
Sisaruksilta	1	2,5	2,6	59,0
Ulkomailta tai laivalta	1	2,5	2,6	61,5
En käytä nuuskaa	15	37,5	38,5	100,0
Total	39	97,5	100,0	
Missing System	1	2,5		
Total	40	100,0		

Miksi käytät nuuskaa?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid En käytä nuuskaa	19	47,5	48,7	48,7
Haluan rentoutua	8	20,0	20,5	69,2
Olen riippuvainen	4	10,0	10,3	79,5
Kavereiden takia	1	2,5	2,6	82,1
Muu syy	7	17,5	17,9	100,0
Total	39	97,5	100,0	
Missing System	1	2,5		
Total	40	100,0		

Käytätkö alkoholia?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid En	9	22,5	22,5	22,5
Valid Kyllä	31	77,5	77,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Juotko humalahakuisesti?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kyllä	14	35,0	35,0	35,0
Valid Joskus	19	47,5	47,5	82,5
Valid En koskaan	7	17,5	17,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Mistä hankit alkoholia?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Haen itse alkosta	7	17,5	17,5	17,5
Valid Haen itse kaupasta	4	10,0	10,0	27,5
Valid Otan kotoa	1	2,5	2,5	30,0
Valid Kaverit hakevat tai tarjoavat	14	35,0	35,0	65,0
Valid Joku tuntematon henkilö hakee tai tarjoaa	11	27,5	27,5	92,5
Valid En käytä alkoholia	3	7,5	7,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Oletko käyttänyt väärennettyjä henkilöllisyyspapereita hankkiessasi alkoholia?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kyllä	3	7,5	7,5	7,5
Valid Ei	37	92,5	92,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Jos olet käyttänyt väärä henkilöllisyyspapereita, niin missä?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Alko	3	7,5	7,5	7,5
Valid En ole käyttänyt väärä henkilöllisyyspapereita	37	92,5	92,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Miksi käytät alkoholia?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	En käytä alkoholia	6	15,0	15,4	15,4
	Haluan rentoutua	26	65,0	66,7	82,1
Valid	Kavereiden takia	2	5,0	5,1	87,2
	Muu syy	5	12,5	12,8	100,0
	Total	39	97,5	100,0	
Missing	System	1	2,5		
Total		40	100,0		

Oletko käyttänyt lääkkeitä ilman alkoholia päihtyäksesi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Kyllä	2	5,0	5,0	5,0
Valid	En	38	95,0	95,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

Oletko käyttänyt alkoholia ja lääkkeitä yhdessä päihtyäksesi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Kyllä	2	5,0	5,3	5,3
Valid	En	36	90,0	94,7	100,0
	Total	38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		

Mistä hankit lääkkeit?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Haen itse apteekista	2	5,0	5,3	5,3
	Otan kotoa	1	2,5	2,6	7,9
Valid	Kaverit hakevat tai tarjoavat	2	5,0	5,3	13,2
	En käytä lääkkeitä päihtymystarkoitukseen	33	82,5	86,8	100,0
	Total	38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		

Miksi käytät lääkkeitä päihtymistarkoitukseen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	En käytä lääkkeitä päihtymistarkoitukseen	35	87,5	92,1	92,1
Valid	Haluan rentoutua	1	2,5	2,6	94,7
	Muu syy	2	5,0	5,3	100,0
	Total	38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		

Oletko kokeillut huumeita?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	En	18	45,0	47,4	47,4
Valid	Kyllä, mutta en ole kokeillut sen jälkeen	17	42,5	44,7	92,1
	Kyllä ja käytän huumeita nykyään	3	7,5	7,9	100,0
	Total	38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		

Mitä seuraavia aineita olet kokeillut tai käyttänyt?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Kannabista	18	45,0	47,4	47,4
Valid	Haistellut jotain huumaavaa ainetta (liimaa, butaania tms.)	1	2,5	2,6	50,0
	Heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, lsd:tä, gammaa tai muita vastaavia	2	5,0	5,3	55,3
	En ole kokeillut enkä käytä huumeita	17	42,5	44,7	100,0
	Total	38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		

Miksi käytät huumeita?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	En käytä huumeita	24	60,0	63,2	63,2
	Haluan rentoutua	5	12,5	13,2	76,3
	Kavereiden takia	1	2,5	2,6	78,9
	Muu syy	8	20,0	21,1	100,0
	Total	38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		

Mistä hankit huumeaineita?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kotoa	1	2,5	2,6	2,6
	Sosiaalisen median kautta	1	2,5	2,6	5,3
	Kaupungilta	7	17,5	18,4	23,7
	Muualta	8	20,0	21,1	44,7
	En käytä	21	52,5	55,3	100,0
	Total	38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		

Onko huumeiden hankkiminen Jyväskylässä mielestäsi..

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Helppoa	13	32,5	34,2	34,2
	Melko helppoa	10	25,0	26,3	60,5
	Melko vaikeaa	3	7,5	7,9	68,4
	En tiedä	12	30,0	31,6	100,0
Total		38	95,0	100,0	
Missing	System	2	5,0		
Total		40	100,0		